

Gymnasieskolan

Sammanfattning

Utbildningsutskottet behandlar i detta betänkande 67 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2012 som rör gymnasieskolan. Av dessa behandlas 22 motionsyrkanden förenklat eftersom de till sin huvudsakliga innebörd överensstämmer med motionsförslag som har behandlats tidigare under valperioden.

I motionsyrkandena tas frågor upp om bl.a. att motverka avhopp, högskolebehörighet för elever på yrkesprogrammen, fördelning av resurser efter elevernas förutsättningar och behov, utmaningar för duktiga elever och behörighetskrav till gymnasieskolans nationella program. Vidare berörs i motionsyrkandena frågor om studie- och yrkesvägledning, lärlingsutbildning, inflytande för elever i gymnasieskolan, ämnet estetisk verksamhet, registerkontroll av personal i gymnasieskolan och marknadsföring av gymnasieutbildning.

I betänkandet föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen bör återkomma i fråga om höjd kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet (APL) på gymnasieskolans yrkesprogram.

Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden främst med hänvisning till pågående utredningar och myndighetsuppdrag, gällande bestämmelser, tidigare ställningstaganden och vidtagna åtgärder.

I betänkandet finns 22 reservationer (S, MP, SD och V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning	8
Utskottets överväganden	9
Övergripande frågor om gymnasieskolan	9
Studie- och yrkesvägledning	20
Gymnasial yrkesutbildning	22
Inflytande för elever i gymnasieskolan	27
Vissa ämnen och kunskapsområden	29
Övriga frågor	32
Motioner som bereds förenklat	40
Reservationer	41
1. Framtidens gymnasieskola m.m., punkt 1 (S)	41
2. Avhopp från gymnasieskolan, punkt 2 (S, MP)	42
3. Grundläggande högskolebehörighet för elever på yrkesprogrammen, punkt 3 (S, MP, V)	43
4. Längden på gymnasieskolans nationella program, punkt 4 (S, MP, V)	44
5. Fördelning av resurser efter elevernas förutsättningar och behov, punkt 5 (S, MP)	45
6. Utmaningar för duktiga elever, punkt 6 (S)	45
7. Behörighetskrav till gymnasieskolans nationella program, punkt 7 (S, V)	46
8. Studie- och yrkesvägledning, punkt 8 (S, V)	47
9. Lärlingsutbildning, punkt 9 (S)	47
10. Arbetsmarknadens parter och yrkesprogrammen, punkt 11 (SD, V)	48
11. Nationella programråd och yrkesprogrammen, punkt 12 (V)	49
12. Inflytande för elever i gymnasieskolan, punkt 13 (S)	50
13. Inflytande för elever i gymnasieskolan, punkt 13 (V)	50
14. Nya inriktningar på de nationella programmen m.m., punkt 14 (S, MP)	51
15. En tvärvetenskaplig inriktning på samhällsvetenskapsprogrammet m.m., punkt 15 (S)	52
16. Självbestämmande och konsumentkunskap, punkt 16 (MP)	54
17. Estetisk verksamhet som gymnasiegemensamt ämne, punkt 17 (S, MP, V)	55
18. Utvärdering av kostnaderna för gymnasiereformen m.m., punkt 18 (S, V)	56
19. Elevhälsan, punkt 19 (S, MP)	56
20. Mobbning och kränkande behandling, punkt 20 (S, MP, V)	57
21. Registerkontroll av personal i gymnasieskolan, punkt 21 (S)	58
22. Marknadsföring av gymnasieutbildning, punkt 22 (SD)	58
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	60

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012 60

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Framtidens gymnasieskola m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:So484 av Fredrik Schulte (M) yrkande 4,

2012/13:Ub364 av Christer Engelhardt (S),

2012/13:Ub397 av Mikael Oscarsson (KD) och

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 1.

Reservation 1 (S)

2. **Avhopp från gymnasieskolan**

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 6 och

2012/13:Ub504 av Jennie Nilsson (S).

Reservation 2 (S, MP)

3. **Grundläggande högskolebehörighet för elever på yrkesprogrammen**

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub209 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 1,

2012/13:Ub477 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 1 och

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 3, 11 och 19.

Reservation 3 (S, MP, V)

4. **Längden på gymnasieskolans nationella program**

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 7.

Reservation 4 (S, MP, V)

5. **Fördelning av resurser efter elevernas förutsättningar och behov**

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 9.

Reservation 5 (S, MP)

6. **Utmaningar för duktiga elever**

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 12.

Reservation 6 (S)

7. **Behörighetskrav till gymnasieskolans nationella program**

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub209 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 2 och

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 17.

Reservation 7 (S, V)

8. Studie- och yrkesvägledning

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub295 av Ola Johansson (C) och

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 15.

Reservation 8 (S, V)

9. Lärlingsutbildning

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub331 av Margareta B Kjellin (M) och

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 8.

Reservation 9 (S)

10. Kvaliteten i arbetsplatsförlagt lärande på yrkesprogrammen

Riksdagen tillkännager för regeringen att regeringen bör återkomma i fråga om höjd kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet på gymnasieskolans yrkesprogram. Därmed bifaller riksdagen delvis motion

2012/13:Ub477 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 3.

11. Arbetsmarknadens parter och yrkesprogrammen

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub477 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 10 (SD, V)

12. Nationella programråd och yrkesprogrammen

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub477 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 4.

Reservation 11 (V)

13. Inflytande för elever i gymnasieskolan

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub209 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 4 och

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 23.

Reservation 12 (S)

Reservation 13 (V)

14. Nya inriktningar på de nationella programmen m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub287 av Isak From m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2012/13:Ub329 av Ellen Juntti (M),

2012/13:Ub413 av Abdirizak Waberi (M) och

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 13.

Reservation 14 (S, MP)

15. En tvärvetenskaplig inriktning på samhällsvetenskapsprogrammet m.m.

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 14.

Reservation 15 (S)

16. Självbestämmande och konsumentkunskap

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:So542 av Gunvor G Ericson m.fl. (MP) yrkande 5,

2012/13:Ub242 av Esabelle Dingizian m.fl. (MP) och

2012/13:Ub346 av Johan Johansson (M).

Reservation 16 (MP)

17. Estetisk verksamhet som gymnasiegemensamt ämne

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S) yrkande 27,

2012/13:Ub209 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 3 och

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 16.

Reservation 17 (S, MP, V)

18. Utvärdering av kostnaderna för gymnasiereformen m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub368 av Kerstin Nilsson (S),

2012/13:Ub382 av Anna-Lena Sörenson (S),

2012/13:Ub489 av Sven Britton m.fl. (S) och

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 10.

Reservation 18 (S, V)

19. Elevhälsan

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 21.

Reservation 19 (S, MP)

20. Mobbning och kränkande behandling

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 22.

Reservation 20 (S, MP, V)

21. Registerkontroll av personal i gymnasieskolan

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 24.

Reservation 21 (S)

22. Marknadsföring av gymnasieutbildning

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub427 av Richard Jomshof och Mattias Karlsson (båda SD).
Reservation 22 (SD)

23. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår motionerna

- 2012/13:Ub215 av Susanne Eberstein och Eva Sonidsson (båda S),
2012/13:Ub240 av Jabar Amin m.fl. (MP),
2012/13:Ub291 av Kristina Nilsson (S),
2012/13:Ub303 av Christina Oskarsson och Jörgen Hellman (båda S),
2012/13:Ub304 av Christina Oskarsson (S),
2012/13:Ub307 av Christian Holm (M),
2012/13:Ub318 av Fredrik Lundh Sammeli och Hannah Bergstedt (båda S),
2012/13:Ub320 av Ann-Kristine Johansson (S),
2012/13:Ub336 av Finn Bengtsson och Per Bill (båda M),
2012/13:Ub350 av Pia Nilsson (S),
2012/13:Ub356 av Pia Nilsson (S),
2012/13:Ub365 av Peter Johnsson (S) yrkande 2,
2012/13:Ub367 av Lotta Finstorp (M),
2012/13:Ub369 av Jasenko Omanovic och Ingemar Nilsson (båda S),
2012/13:Ub376 av Lena Sommestad m.fl. (S),
2012/13:Ub380 av Anna-Lena Sörenson m.fl. (S),
2012/13:Ub383 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 1,
2012/13:Ub436 av Johan Löfstrand och Fredrik Lundh Sammeli (båda S),
2012/13:Ub441 av Lars Eriksson m.fl. (S),
2012/13:Ub442 av Marie Nordén m.fl. (S),
2012/13:Ub455 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 2 och
2012/13:Ub463 av Jabar Amin (MP).

Stockholm den 21 mars 2013

På utbildningsutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Betty Malmberg (M), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Tina Acketoft (FP), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (FP), Jabar Amin (MP), Yvonne Andersson (KD), Carina Herrstedt (SD), Rossana Dinamarca (V), Michael Svensson (M), Adnan Dibrani (S) och Emil Källström (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas 67 motionsyrkanden om gymnasieskolan från den allmänna motionstiden 2012. Av dessa tar 22 motionsyrkanden upp frågor som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden, och dessa behandlas därför förenklat.

I motionsyrkandena tas frågor upp om bl.a. att motverka avhopp, högskolebehörighet för elever på yrkesprogrammen, fördelning av resurser efter elevernas förutsättningar och behov, utmaningar för duktiga elever och behörighetskrav till gymnasieskolans nationella program. Vidare berörs i motionsyrkandena frågor om studie- och yrkesvägledning, lärlingsutbildning, inflytande för elever i gymnasieskolan, ämnet estetisk verksamhet, registerkontroll av personal i gymnasieskolan och marknadsföring av gymnasieutbildning.

Utskottet besökte den 22 januari 2013 Skolverket och fick bl.a. information som rörde gymnasieskolan. Utskottet höll vidare den 19 februari 2013 en öppen utfrågning om gymnasiereformen Gy 2011. Utfrågningen är ett led i utskottets långsiktiga uppföljning av reformen.

Utskottets överväganden

Övergripande frågor om gymnasieskolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om framtidens gymnasieskola, avhopp från gymnasieskolan, högskolebehörighet för elever på yrkesprogrammen, längden på gymnasieskolans nationella program, fördelning av resurser efter elevernas förutsättningar och behov, utmaningar för duktiga elever och behörighetskrav till gymnasieskolans nationella program.

Jämför reservationerna 1 (S), 2 (S, MP), 3 (S, MP, V), 4 (S, MP, V), 5 (S, MP), 6 (S) och 7 (S, V).

Motionerna

Framtidens gymnasieskola m.m.

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 1 framhålls att dagens gymnasieskola står inför helt andra utmaningar än vad som gällde bara för några årtionden sedan. I dag krävs en gymnasieutbildning för att få ett jobb och för att klara sig i ett alltmer komplext och kunskapsintensivt samhälle. Unga människor måste därför rustas inför framtiden. Samtliga utbildningar ska enligt motionärerna ge gedigna kunskaper och leda till gymnasieexamen.

Avhopp från gymnasieskolan

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 6 betonas att avhoppet från gymnasieskolan måste minska. Det behövs enligt motionärerna bl.a. nationella mål och en strategi utvecklad mellan stat och kommun för att fler elever ska fullfölja sin gymnasieutbildning.

I motion 2012/13:Ub504 av Jennie Nilsson (S) framhålls bl.a. att den stora utmaningen för gymnasieskolan är att få alla elever att fullfölja sina studier.

Grundläggande högskolebehörighet för elever på yrkesprogrammen

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 3 föreslås att alla nationella program i gymnasieskolan ska leda till grundläggande behörighet till högskoleutbildning. I yrkande 11 föreslås vidare en gemensam gymnasieexamen för yrkesprogram och högskoleförberedande program. Inom många yrken, inte minst de som yrkesprogrammen är inriktade mot, är det ofta en förutsättning att kunna byta arbete för att orka med ett helt yrkesverksamt liv. Detta kräver dock att de grundläggande

kunskapskraven på alla gymnasieprogram är relativt höga. I yrkande 19 framhålls att gymnasiereformen medför mindre tid för de gymnasiegemensamma ämnena, vilket kombinerat med en höjning av kraven för grundläggande högskolebehörighet skapar en uppdelning mellan de olika gymnasieprogrammen som saknar grund. Det förhållandet att alla inte kan få grundläggande behörighet till högskoleutbildning på yrkesprogram utan att ta hjälp av det individuella valet eller att läsa ett utökat program gör att ansvaret för att alla elever ska få nödvändiga kunskaper flyttas från gymnasieskolan till vuxenutbildningen.

Gymnasieskolans yrkesprogram, inklusive den gymnasiala lärlingsutbildningen, ska enligt motionärerna i kommittémotion 2012/13:Ub209 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 1 ge grundläggande högskolebehörighet. Möjligheten att läsa in en högskolebehörighet för elever på ett yrkesprogram genom att utnyttja det individuella valet eller att läsa ett utökat program är ett betydligt sämre alternativ än att gå ett högskoleförberedande program eftersom det bl.a. ger mindre utrymme åt att läsa in de särskilda behörigheter som krävs för många högskoleutbildningar. Också i kommittémotion 2012/13:Ub477 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 1 begärs att yrkesprogrammen ska ge grundläggande högskolebehörighet.

Längden på gymnasieskolans nationella program

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 7 begärs att alla nationella program i gymnasieskolan ska vara minst treåriga. Regeringens förslag om kortare gymnasieprogram helt utan teoretiska kurser avvisar motionärerna bestämt och framhåller att utgångspunkten måste vara att all gymnasieutbildning ska leda vidare till arbete eller högre studier. Högre kunskapskrav krävs för de unga. Alla nationella program i gymnasieskolan ska därför förbli treåriga.

Fördelning av resurser efter elevernas förutsättningar och behov

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 9 begärs att resurser ska fördelas till gymnasieskolor efter elevernas förutsättningar och behov. Varje kommun ska ha både nödvändiga system och en skyldighet att fördela resurser mellan skolorna efter elevernas behov.

Utmaningar för duktiga elever

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 12 betonas att undervisningen ska innebära en utmaning för elever som snabbt tillägnar sig kunskap, och det ska bli lättare att få gå vidare och lära mer. Den elev som vill ska kunna läsa enskilda ämnen på högskolenivå.

Behörighetskrav till gymnasieskolans nationella program

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 17 och i kommittémotion 2012/13:Ub209 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 2 föreslås att behörighetskraven till gymnasieskolans högskoleförberedande program ändras från dagens krav på godkända betyg i nio ämnen till godkända betyg i fem ämnen utöver godkända betyg i svenska (eller svenska som andraspråk), engelska och matematik. Med andra ord ska behörighetskraven för högskoleförberedande program och yrkesprogram vara desamma. Dagens differentierade behörighetsregler ger enligt motionärerna en stark signal till både elever och föräldrar om vilken ambitionsnivå olika elever ska lägga sig på.

Övrigt

Ett nationellt sökområde för gymnasieskolans alla nationella program bör enligt motion 2012/13:So484 av Fredrik Schulte (M) yrkande 4 införas. Redan i dag finns s.k. gymnasierregioner på flera håll i landet. Inom samarbetande kommuner i gymnasierregionen har elever rätt att på lika villkor söka, bli mottagna och antas till alla nationella program och gymnasieskolor.

I motion 2012/13:Ub364 av Christer Engelhardt (S) begärs en utvärdering av reglerna för de nationella idrottsutbildningarna, då vissa problem har uppstått vid införandet av dessa idrottsutbildningar. Bland annat har olika specialidrottsförbund ställt väldigt olika krav på de nationella idrottsutbildningarna, och Skolverket har i vissa fall godkänt utbildningar som inte tillstyrkts av aktuellt specialidrottsförbund.

I motion 2012/13:Ub397 av Mikael Oscarsson (KD) begärs att möjligheterna att inrätta riksrekryterande utbildningar ska utvecklas i sådana fall där det finns ett tydligt och väl dokumenterat arbetsmarknadsbehov och ett nationellt intresse för utbildningen.

Utskottets ställningstagande

Framtidens gymnasieskola m.m.

Propositionen Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan, som innehåller huvuddelen av regelverket för gymnasierformen Gy 2011, bifölls av riksdagen hösten 2009 (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8). Lagändringarna trädde i kraft den 1 mars 2010 och började tillämpas på utbildningar som påbörjats efter den 1 juli 2011. Regelverket för utbildning på gymnasieskolans nationella program har sedermera överförts till den nya skollagen (2010:800). Skollagen bifölls av riksdagen våren 2010 och trädde i kraft den 1 augusti 2010. Skollagen tillämpas på utbildning och annan verksamhet fr.o.m. den 1 juli 2011 (prop. 2009/10:165, bet. 2009/10:UbU21, rskr. 2009/10:370–371).

I samband med att utskottet ställde sig bakom gymnasierformen uttalade utskottet bl.a. följande (bet. 2009/10:UbU3 s. 38–39).

Utskottet vill [...] framhålla behovet av att reformera gymnasieskolan mot bakgrund av den viktiga roll den treåriga gymnasieskolan har för att förbereda ungdomar för högre studier, yrkesarbete och att aktivt kunna delta i samhällslivet. Det är viktigt att gymnasieskolan är utformad på ett sådant sätt att så många elever som möjligt fullföljer sin utbildning och får de kunskaper som utbildningen har för avsikt att ge dem. Gymnasieskolan är i och för sig en frivillig skolform, men en fullständig gymnasieutbildning är i dag i praktiken nödvändig för att få tillträde till arbetsmarknaden eller för att kvalificera sig för högre studier. Reformbehovet är också viktigt då alltför många elever i dag hoppar av eller avslutar gymnasieskolan utan att ha nått kunskapsmålen, då det lokala friutrymmet ibland lett till en sänkning av kunskapskraven och då eleverna generellt inte är tillräckligt väl förberedda för fortsatta studier och för yrkeslivet.

Propositionen innehåller en rad viktiga förändringar som sammantaget innebär att gymnasieskolan framöver avsevärt bättre än i dag kommer att svara upp mot de berättigade krav som ställs från elever, samhälle och arbetsmarknad på gymnasieutbildningens kvalitet och resultat.

Utskottet anser att de utgångspunkter för reformbehovet som gjordes gällande vid gymnasiereformens införande alltså är relevanta, vilket således innebär att utskottet anser att en gymnasieskola anpassad för framtiden finns på plats där samtliga nationella program leder till en gymnasieexamen. Därmed avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub494 (S) yrkande 1.

Avhopp från gymnasieskolan

Förslagen i propositionen Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan (prop. 2008/09:199) bedömdes av regeringen leda till färre avhopp och programbyten och till att fler elever därmed kommer att klara av sina gymnasiestudier på tre år. Regeringen framhöll vidare i propositionen att det är flera delar som sammantaget bedöms leda till en ökad genomströmning. Här hänvisades till skärpta behörighetskrav för gymnasieskolans högskoleförberedande program (en skärpning av behörighetskraven för de yrkesförberedande programmen har sedermera också beslutats av riksdagen, se bet. 2009/10:UbU21 s. 143 f.). Vidare gjordes bedömningen att den nuvarande begränsningen att eleven bara ska få reducera kurser omfattande 250 poäng bör tas bort. Dessutom föreslogs att en individuell anpassning av ett nationellt program ska vara möjlig. Detta, i kombination med att skolornas huvudmän på ett bättre sätt fullgör de skyldigheter som de redan i dag har att aktivt arbeta med särskilt stöd i gymnasieskolan, kommer enligt den bedömning regeringen gjorde sammantaget att leda till färre studieavbrott och programbyten. En utvecklad samverkan mellan gymnasieskolan och arbetslivet kommer att ske bl.a. genom inrättandet av nationella programråd för yrkesprogrammen och genom tydligare krav på arbetsplatsförlagt lärande. Detta kommer enligt den bedömning regeringen gjorde i propositionen Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan att leda till att ungdomarna får bättre information om vad utbildningen innehåller och vart den leder, vilket kan leda till färre avhopp och till att eleverna blir mer

motiverade. Regeringen ansåg vidare att en väl fungerande studie- och yrkesvägledning kan bidra till en förbättrad genomströmning i gymnasieskolan genom förtydligade bestämmelser om tillgång till studie- och yrkesvägledning (s. 147–148). Utskottet ställde sig bakom de förslag och bedömningar som regeringen gjorde i propositionen (bet. 2009/10:UbU3).

Av de elever som började gymnasieskolan hösten 2008 hade endast knappt 69 procent fått slutbetyg våren 2011, dvs. efter tre år. Andelen elever som fått slutbetyg inom tre års studier i gymnasieskolan har varit i stort sett oförändrad under den senaste sexårsperioden (dvs. fram till 2011). Programbyten, liksom avbrott och studieuppehåll är vanliga orsaker till förlängd studietid för många elever i gymnasieskolan. Av eleverna i årskurs 1 läsåret 2010/11 återfanns 3,1 procent, ca 3 700 elever, inte i gymnasieskolan efterföljande läsår. Dessa hade därmed gjort studieuppehåll eller avbrutit sina studier (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 118–120).

I maj 2009 enades EU-ländernas utbildningsministrar om en fortsättning av utbildningssamarbetet och ett ramverk med strategiska mål för detta arbete fram till 2020 (Utbildning 2020). Bland de fem riktmärken som ska vara vägledande för uppföljningen av arbetet fram till 2020 som fastställdes märks att andelen 18–24-åringar som inte har en fullföljd gymnasieutbildning och som inte studerar ska vara mindre än 10 procent. Andelen svenska 18–24-åringar utan fullföljd gymnasieutbildning som inte befann sig i utbildning uppgick 2011 till 6,6 procent, vilket kan jämföras med genomsnittet inom EU som 2011 uppgick till 13,5 procent (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 51–52).

Utskottet kan konstatera att en av utgångspunkterna för gymnasiereformen var att minska avhoppet från gymnasieskolan. De första eleverna i den nya gymnasieskolan påbörjade sina studier hösten 2011 och kommer att avsluta gymnasieskolan sommaren 2014. Det är sålunda alltför tidigt att fastställa vilka effekter gymnasiereformen har haft på avhoppet från gymnasieskolan. Utskottet avser dock att noga följa utvecklingen vad gäller avhoppet från gymnasieskolan. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub494 (S) yrkande 6 och 2012/13:Ub504 (S).

Grundläggande högskolebehörighet för elever på yrkesprogrammen

Genom gymnasiereformen blev det en tydligare indelning av gymnasieskolans program i yrkesprogram och högskoleförberedande program. Obligatoriet för yrkeselever att läsa de kurser som krävdes för grundläggande behörighet till högskoleutbildning togs bort. Omfattningen av vissa av de gymnasiegemensamma ämnena (tidigare kärnämnen) på yrkesprogrammen minskades för att ge ett utökat utrymme för yrkesfördjupning (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3 s. 18, rskr. 2009/10:8).

Utbildningen på yrkesprogram syftar till en yrkesexamen, och utbildningen på högskoleförberedande program syftar till en högskoleförberedande examen. Båda dessa examina kallas gymnasieexamen. Av gymnasiereformen följer vidare att grundläggande behörighet till högskoleutbildning

som påbörjas på grundnivå har den som har avlagt en högskoleförberedande examen i gymnasieskolan (eller inom gymnasial vuxenutbildning) eller en yrkesexamen i gymnasieskolan (eller inom gymnasial vuxenutbildning) samt har godkänt betyg i de kurser i svenska eller svenska som andraspråk och engelska som krävs för högskoleförberedande examen (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3 s. 35, rskr. 2009/10:8).

Alla elever på yrkesprogram har inom ramen för sin gymnasieutbildning möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå. Det kan inom vissa yrkesprogram ske genom individuellt val eller på samtliga yrkesprogram som ett utökat program. På sju av de tolv yrkesprogrammen i den nya gymnasieskolan finns det i dag möjlighet att läsa in grundläggande behörighet inom programmets ordinarie 2 500 gymnasiepoäng, om huvudmännen har valt att erbjuda sådana kurser och eleven utnyttjar sitt individuella val. På de andra fem yrkesprogrammen behöver eleverna läsa utökat program, minst 100 poäng extra utöver de vanliga 2 500 poängen, för att kunna nå grundläggande behörighet. Detta beror på att huvudmännen i dag inte får erbjuda de behörighetsgivande kurserna inom dessa programs programfördjupning.

Regeringen har dock nyligen uttalat att man vill värna alla elevers rätt att läsa in grundläggande behörighet till högskoleutbildning. Därför ska möjligheterna för alla elever att läsa behörighetsgivande kurser förstärkas, utan att de ska behöva läsa utökat program. Regeringen avser därför att uppdraga till Skolverket att fastställa vilka kurser som får ges inom ramen för programfördjupningen på yrkesprogrammen, så att elever på samtliga yrkesprogram (om de också utnyttjar sitt individuella val) kan ges möjlighet att få grundläggande behörighet inom ramen för 2 500 poäng. Skolverket ska redovisa uppdraget senare i år, och vilka kurser som kan erbjudas kan ändras inför kommande läsår, 2013/14, och påverkar då även de elever som i dag läser i den nya gymnasieskolan (Utbildningsdepartementet, pressmeddelande, den 6 mars 2013).

Utskottet välkomnar att alla elever på yrkesprogrammen i gymnasieskolan som vill framöver kommer att ges möjlighet att läsa in grundläggande behörighet till högskoleutbildning (om de också utnyttjar sitt individuella val) utan att som i dag på vissa program behöva läsa ett utökat program. Några ändringar i övrigt gällande högskolebehörighet eller gymnasieexamen för elever på yrkesprogrammet är utskottet inte berett att ställa sig bakom. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub209 (V) yrkande 1, 2012/13:Ub477 (V) yrkande 1 och 2012/13:Ub494 (S) yrkandena 3, 11 och 19.

Längden på gymnasieskolans nationella program

När det gäller yrkandet om att alla gymnasieprogram ska vara minst treåriga vill utskottet anföra följande. Den nya gymnasieskolan omfattar fem olika introduktionsprogram vars syfte i första hand är att ge utbildning till elever som inte uppnått behörighet till ett nationellt program inom gymna-

sieskolan (jfr 17 kap. skollagen [2010:800]). Med utgångspunkt i elevernas individuella behov ska dessa utbildningar förbereda eleverna för vidare utbildning eller för arbetslivet.

Ett av introduktionsprogrammen som infördes i den nya gymnasieskolan är yrkesintroduktion. Yrkesintroduktionen innehåller huvudsakligen yrkesförberedande kurser men även grundskoleämnen och motivationsinsatser utifrån elevernas behov. Yrkeskurserna inom yrkesintroduktion kan komma från ett nationellt program, men det kan också bestå av en annan yrkesutbildning och ett arbetsplatsförlagt lärande. Efter avslutad yrkesintroduktion ska eleven kunna fortsätta på ett yrkesprogram eller gå ut i arbetslivet. Utbildningen inom yrkesintroduktion kan variera i längd.

Av budgetpropositionen för 2013 framgår att regeringen avser att erbjuda huvudmännen stimulansmedel för att utveckla kvaliteten i yrkesintroduktionen och ge Skolverket i uppdrag att utveckla yrkesintroduktion av varierande längd som förbereder för konkreta arbetsuppgifter på arbetsmarknaden. I uppdraget framhåller regeringen vidare att det bör ingå att utveckla stöd för dokumentation av yrkeskunskaper. För satsningen föreslog regeringen att 30 miljoner kronor avsätts 2013. Motsvarande belopp beräknar regeringen ska avsättas årligen under 2014–2016 (prop. 2012/13: 1 utg. omr. 16 s. 69–70). Utskottet ansåg vid behandlingen av förslaget att det är bättre att dessa ungdomar som går på yrkesintroduktion avslutar en kortare utbildning än låter bli att studera i gymnasieskolan eller avbryter studierna. Utskottet konstaterade också att regeringen inte föreslagit något nytt kortare nationellt program (bet. 2012/13:UbU1 s. 52, rskr. 2012/13:113).

Utskottet vidhåller sitt uttalande och kan återigen konstatera att regeringen inte har föreslagit något nytt kortare nationellt program inom gymnasieskolan, vilket också framgår av utbildningsministerns svar på en skriftlig fråga i oktober 2012 om den aktuella satsningen på yrkesintroduktion och det aviserad uppdraget till Skolverket (fr. 2012/13:17). Någon ändring av dagens struktur med treåriga program inom gymnasieskolan som har gällt sedan början av 1990-talet är således inte aktuellt. Motionsönskemålet får därmed anses uppfyllt i och med de gällande bestämmelserna, vilka inte heller föreslagits bli ändrade. Därmed avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub494 (S) yrkande 7.

Fördelning av resurser efter elevernas förutsättningar och behov

Av 1 kap. 9 § skollagen (2010:800) framgår bl.a. att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas. I författningskommentarerna till denna paragraf sägs följande (prop. 2009/10:165 s. 637 f.).

Begreppet ”likvärdig” innebär inte att utbildningen ska vara likformig i betydelsen likadan utan att kvaliteten i verksamheten ska vara så hög att de fastställda målen kan uppnås oavsett var i landet verksamheten bedrivs. Hur verksamheten ska utformas för att nå de fastställda målen kan variera beroende på lokala behov och förutsättningar. Det finns olika vägar att nå de fastställda målen. Hänsyn ska tas till barnens och

elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns utrymme för anpassningar av undervisningen och organisationen av utbildningen till behoven hos olika barn och elever, så länge de tillförsäkras lika tillgång till likvärdig utbildning.

I 1 kap. 4 § skollagen stadgas bl.a. att utbildningen ska ta hänsyn till elevers olika behov. Elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Riksdagen ansåg i ett tillkännagivande till regeringen våren 2011 att en utredning bör tillsättas med uppdrag att analysera och utvärdera skolans styrning och finansiering (bet. 2010/11:UbU7 s. 13–14, rskr. 2010/11:206). I samband med tillkännagivandet uttalade utskottet att utredningen ska utvärdera och analysera de stora skolreformerna – alltså kommunaliseringen, det fria skolvalet och fristående skolors etablering – och deras effekter på integration, jämlikhet, utbildningens kvalitet och alla elevers rätt till en likvärdig undervisning. Syftet med utvärderingen är att ta fram förslag för att stärka elevernas rätt till likvärdig utbildning, ökad kvalitet och en sammanhållen skola. I ett svar på utskottets tillkännagivande gav regeringen i december 2012 i uppdrag till Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) att utvärdera reformer på skolområdet. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 15 december 2014.

Regeringen beslutade vidare i augusti 2012 om en utvärdering av effekterna av kommunaliseringen av skolväsendet (dir. 2012:84). En särskild utredare ska utvärdera eventuella kausala effekter av kommunaliseringen på elevernas studieresultat, läraryrkets status, lärarnas och rektorernas arbetsuppgifter, samt likvärdigheten i skolväsendet. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 15 januari 2014.

Utskottet vill i sammanhanget framhålla att ett effektivt resursfördelningssystem är av stor vikt för såväl likvärdigheten som måluppfyllelsen. För att få ut bästa möjliga utväxling av de avsatta medlen till gymnasieskolan i kommunerna är det självfallet viktigt med en medveten resursfördelning och resursanvändning. Utskottet utgår för sin del från att skolhuvudmännen för att uppnå de fastställda målen följer lagstiftarens intentioner och därmed tar hänsyn till elevernas olika förutsättningar och behov i syfte att uppnå likvärdig utbildning i gymnasieskolan. Den närmare resursfördelningen till olika gymnasieskolor är dock en fråga som är förbehållen de enskilda kommunerna. Utskottet ser därutöver ingen anledning att föregripa uppdraget till IFAU och den tillsatta utredningen som båda behandlar likvärdighetsfrågan och avstyrker således motion 2012/13:Ub494 (S) yrkande 9.

Utmaningar för duktiga elever

Regeringen har infört en försöksverksamhet med riksrekryterande gymnasial spetsutbildning i matematik och naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnen, se förordningen (2008:793) om försöksverksamhet med riksrekryterande gymnasial spetsutbildning. Genom försöket ges ungdomar med särskild begåvning och fallenhet möjlighet att få en gymnasieutbildning som erbjuder eleverna särskild breddning och fördjupning inom det ämne eller ämnesområde som utbildningarna avser. Parallellt med studierna i gymnasieskolan ska eleverna kunna läsa kurser vid ett universitet eller en högskola. Inom försöksverksamheten, som avser utbildning som startar 2009–2014, har hittills 20 utbildningar startat. Skolverket ska årligen följa upp och utvärdera försöket, vilket sedan kommer att utgöra underlag för ett beslut om ett eventuellt permanentande av verksamheten (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 129).

Skolverkets tredje utvärdering av försöket med spetsutbildningar, som lämnades till regeringen i september 2012, visar att elever, lärosätesföreträdare och skolpersonal fortfarande är mycket nöjda med spetsutbildningarna i gymnasieskolan. Eleverna presterar i allmänhet bra på sin utbildning. Samtidigt är det svårt för skolorna att rekrytera elever från hela landet och söktrycket är generellt lågt (dnr 60-2008:3014).

Utskottet ansåg vid behandlingen av motsvarande yrkande vid det förra riksmötet att det är angeläget att gymnasieskolans undervisning anpassas till alla elevers behov. Det gäller såväl elever i behov av extrastöd som elever som behöver extra utmaningar i undervisningen för att stimuleras i sin kunskapsutveckling. Utskottet såg dock ingen anledning att föregripa ett eventuellt permanentande av verksamheten med riksrekryterande gymnasial spetsutbildning genom att uttala sig till förmån för att inslag i denna utbildning införs generellt i gymnasieskolan (bet. 2011/12:UbU15 s. 13–14). Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan. Utskottet avstyrker därmed motion 2012/13:Ub494 (S) yrkande 12.

Behörighetskrav till gymnasieskolans nationella program

Det finns 18 nationella program i gymnasieskolan, varav tolv yrkesprogram och sex högskoleförberedande program. Inom yrkesprogrammen har det inrättats en gymnasial lärlingsutbildning. Yrkesprogrammen ska vara grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning. De högskoleförberedande programmen ska vara grund för fortsatt utbildning på högskolenivå. Olika behörighetsregler gäller för yrkesprogrammen och de högskoleförberedande programmen. För behörighet till ett högskoleförberedande program krävs det godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik och minst nio andra ämnen. Frågan om behörighet till yrkesprogrammen tog utskottet ställning till vid behandlingen av den nya skollagen (2010:800). För behörighet till yrkesprogrammen krävs det godkända betyg i ämnena svenska eller svenska som

andraspråk, engelska, matematik och minst fem andra ämnen. I samband med att reglerna om behörighet till de yrkesförberedande programmen antogs uttalade utskottet bl.a. följande (bet. 2009/10:UbU21 s. 145).

Regeringens skäl för att fler ämnen ska krävas för behörighet till de högskoleförberedande programmen är att de flesta av ämnena på dessa program bygger vidare på grundskolans ämnen. De flesta av yrkesprogrammets ämnen är däremot nya ämnen utan någon direkt koppling till grundskolans ämnen. Därför har grundskolebetygen ett bättre prognosvärde för framgång på de högskoleförberedande programmen än på yrkesprogrammen. Regeringen motiverar också skillnaden i behörighetskrav mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program med att kraven ska säkerställa att en elev har de förkunskaper som behövs inom det område som utbildningen avser. Utskottet instämmer till fullo i denna bedömning och anser att det är naturligt att behörighetskraven skiljer sig åt mot bakgrund av att det krävs olika förkunskaper för yrkesprogram respektive högskoleförberedande program. Utskottet anser således i likhet med regeringen att det inte finns skäl att ha samma behörighetsgivande ämnen för yrkesprogram som för högskoleförberedande program. Utskottet vill i sammanhanget understryka att detta inte innebär att yrkesprogrammen i allmänhet ska anses vara mindre krävande eller mindre värda än de högskoleförberedande programmen.

Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan och avstyrker därmed motionerna 2012/13:Ub209 (V) yrkande 2 och 2012/13:Ub494 (S) yrkande 17.

Övrigt

När det gäller yrkandet om ett nationellt sökområde för gymnasieskolans alla nationella program vill utskottet i första hand hänvisa till 15 kap. 30 § skollagen (2010:800) som berör kommunens ansvar för en gymnasieskola med offentlig huvudman. Av lagrummet framgår att varje kommun ansvarar för att ungdomarna i kommunerna erbjuds gymnasieutbildning av god kvalitet. Kommunen kan erbjuda utbildning som den själv anordnar eller utbildning som anordnas av annan kommun eller ett landsting enligt samverkansavtal med kommunen eller landstinget. Kommuner som har ingått ett samverkansavtal bildar ett samverkansområde för utbildningen. Vilka utbildningar som erbjuds och antalet platser ska så långt det är möjligt anpassas med hänsyn till ungdomarnas önskemål. Utskottet noterar att exempelvis samtliga kommuner i Stockholm län och Håbo kommun har ingått ett samverkansavtal gällande samtliga nationella program vid de kommunala skolorna och bildat ett samverkansområde. Utskottet ser positivt på denna utveckling baserad på frivilliga överenskommelser mellan kommuner och finner inga bärande skäl till att ändra den gällande ordningen och skapa ett nationellt sökområde för gymnasieskolans nationella program. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13:So484 (M) yrkande 4.

När det gäller yrkandet om nationellt godkända idrottsutbildningar kan utskottet konstatera att i samband med gymnasiereformen har nationellt godkända idrottsutbildningar införts i gymnasieskolan genom bestämmelser i gymnasieförordningen (2010:2039). Utöver riksrekryterande idrottsutbildningar är det således möjligt att inrätta andra idrottsutbildningar som

prövas och godkänns av Skolverket. Bedömningen ger möjlighet till utbildningar där ämnet specialidrott ingår och som inte är riksrekryterande, något som redan förekom tidigare med den skillnaden att även dessa utbildningar nu är föremål för nationell kvalitetskontroll. Ytterligare en förutsättning för nationellt godkända idrottsutbildningar är ett etablerat samarbete med ett specialidrottsförbund som är relevant för utbildningen och att utbildningen tillstyrks av ett specialidrottsförbund samt att utbildningen har en tydlig elitidrottskaraktär (jfr prop. 2008/09:199 s. 91 samt 2 kap. 3–6 §§ och 5 kap. 27–30 §§ gymnasieförordningen [2010:2039]). Utskottet kan konstatera att regeringen beslutar i de organisatoriska frågor som rör nationellt godkända idrottsutbildningar. Det aktuella yrkandet är således ingen fråga för riksdagen. Utskottet avstyrker därmed motion 2012/13:Ub364 (S).

När det slutligen gäller yrkandet om att utveckla möjligheterna att inrätta riksrekryterande utbildningar vill utskottet inledningsvis påminna om skälen för den reglering av riksrekryterande utbildningar som infördes genom gymnasiereformen. Regeringen anförde bl.a. att den nya programstrukturen med fler nationella program och inriktningar sannolikt minskar behovet av riksrekryterande utbildningar, särskilt som programmets utformning bättre än i dag ska följa och motsvara de krav som avnämare ställer för att förbereda ungdomar för ett framtida yrkesliv och vidare studier. Det framtida behovet av riksrekryterande utbildningar bedöms därför vara begränsat (prop. 2008/09:199 s. 92). Av 16 kap. 45 § skollagen (2010:800) framgår att Skolverket när det gäller nationella program får besluta att det till en viss utbildning i första hand ska tas emot sökande från hela landet (riksrekrytering). Vidare framgår av lagrummet att regeringen får meddela föreskrifter om villkor för att en viss utbildning ska kunna bli riksrekryterande. Villkoren för att godkännas som riksrekryterande utbildning anges i 5 kap. gymnasieförordningen (2010:2039). Riksrekryterande utbildningar får finnas inom yrkesprogram, estetisk spetsutbildning och som idrottsutbildning. Dessutom är utbildningar med egna examensmål riksrekryterande. En skola kan bli riksrekryterande om det finns en nationell efterfrågan på de kunskaper som utbildningen ger och om det finns ett nationellt intresse av att kunna rekrytera elever från hela landet till en utbildning. Besluten gäller för fyra antagningsomgångar. Ett beslut om riksidrottsgymnasium gäller för tre antagningsomgångar. Utskottet kan konstatera att det inte är en fråga för riksdagen att besluta om villkor för att inrätta riksrekryterande utbildningar. Därmed avstyrks motion 2012/13:Ub397 (KD).

Studie- och yrkesvägledning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bättre studie- och karriärvägledning och förbättrad information om möjligheten för elever att läsa in grundläggande högskolebehörighet på yrkesprogrammen.

Jämför reservation 8 (S, V).

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 15 framhålls vikten av en förbättrad studie- och karriärvägledning. Med dagens alla valmöjligheter behöver eleverna få god information om vilka framtida studie- och karriärmöjligheter olika studieval ger.

I motion 2012/13:Ub295 av Ola Johansson (C) förespråkas förbättrad information om möjligheten för elever att läsa in grundläggande högskolebehörighet på yrkesprogrammen i syfte att öka attraktionskraften hos de gymnasiala yrkesutbildningarna.

Utskottets ställningstagande

Genom gymnasiereformen har bestämmelser om rätten till studie- och yrkesvägledning, som tidigare endast framgick av läroplanen, lyfts fram genom att de förts in i skollagen (SOU 2008:27 s. 597 och prop. 2008/09:199 s. 128). I den nya skollagen (2010:800) återfinns bestämmelserna om studie- och yrkesvägledning i 2 kap. 29–30 §§. Av 2 kap. 29 § följer att elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

I propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165 s. 278–279) framhölls att både lärare, skolledare och särskilt utbildade studie- och yrkesvägledningsfunktionärer har ett gemensamt ansvar, men delvis olika roller, när det gäller information och vägledning till eleverna om framtida studier och arbetsliv. En förutsättning för att eleverna ska kunna utnyttja den stora frihet och de möjligheter till egna val som erbjuds är att de får adekvat information om utbildningsutbud och valmöjligheter, såväl utifrån sina intressen och förutsättningar som i förhållande till arbetsmarknadens behov. Elevernas behov av vägledning kommer säkerligen inte att bli mindre i framtiden än i dag.

Riksdagen har beslutat om ett tillkännagivande till regeringen om att vidta de åtgärder som behövs för att förbättra studie- och yrkesvägledningen i gymnasieskolan. I samband med tillkännagivandet uttalade utskottet att studie- och yrkesvägledning är av stor betydelse för att underlätta

den enskildes studie- och yrkesval och för att undvika felaktiga val som kan leda till onödiga kostnader för såväl individen som samhället. En väl fungerande studie- och yrkesvägledning kan bidra till att fler elever väljer en utbildning som motsvarar deras förväntningar och behov, vilket också kan bidra till en förbättrad genomströmning i gymnasieskolan. Det är också viktigt att förbättra kontakterna mellan utbildning och arbetsliv inom både högskoleförberedande program och yrkesprogram (bet. 2011/12: UbU15 s. 19–20, rskr. 2011/12:235).

I budgetpropositionen för 2013 konstaterade regeringen att det finns behov av en kvalitetsförbättring av studie- och yrkesvägledningen. Den snabba reformeringen av utbildningsväsendet skapar dessutom behov av särskilda kompetensutvecklingsinsatser för att höja kvaliteten i studie- och yrkesvägledningen. Informationen och vägledningen behöver vara utformad så att alla elever får en helhetsbild av vilka utbildningsmöjligheter som finns för att kunna göra väl underbyggda val. Särskilt viktigt är detta för elever som av olika skäl har svårt att orientera sig i utbildningssystemet och inte har föräldrar som kan hjälpa dem. Studie- och yrkesvägledare behöver kontinuerligt utveckla sin kompetens för att upprätthålla och utveckla kvaliteten inom vägledningen. Därför föreslog regeringen att 10 miljoner kronor avsätts 2013 för främst fortbildning av studie- och yrkesvägledare samt beräknar för samma ändamål 11 miljoner kronor för 2014, 10 miljoner kronor för 2015 och 5 miljoner kronor för 2016. Därutöver avsåg regeringen att ge Skolverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Hjälpmedelsinstitutet i uppdrag att ta fram en fortbildningsinsats för studie- och yrkesvägledare i gymnasieskolan. Fortbildningsinsatsen ska särskilt inriktas på hur man löser de etableringssvårigheter som unga med funktionsnedsättningar möter på arbetsmarknaden samt på det stöd från olika myndigheter som ungdomar kan få. De berörda myndigheterna bör gemensamt genomföra utbildningarna. För detta ändamål föreslog regeringen att Skolverket tillförs 2 miljoner kronor under 2013. Samma belopp beräknades komma att tillföras under 2014 (prop. 2012/13, utg.omr. 16 s. 65). Riksdagen har sedermera beslutat i enlighet med regeringens anslagsförslag (bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113).

Av Skolverkets regleringsbrev för 2013 framgår att verket utöver den fortbildning för studie- och yrkesvägledare och den fortbildningsinsats i samråd med andra myndigheter som aviserats ovan ska fortsätta att utveckla informationen om gymnasial yrkesutbildning. Informationen ska ge en allsidig bild av gymnasieskolan med särskild betoning på yrkesutbildningen. Den ska visa på karriärvägar och möjligheter inom arbetslivet efter genomförd yrkesutbildning och tydliggöra olika yrken och yrkesområden. Informationen ska inriktas mot elever, föräldrar och lärare samt studie- och yrkesvägledare i den obligatoriska skolan.

Skolinspektionen har inlett en kvalitetsgranskning av studie- och yrkesvägledningen i grundskolan, och en rapport kommer att presenteras under hösten 2013 (Offentlig utfrågning i utbildningsutskottet den 19 februari 2013).

Utskottet anser med hänvisning till Skolverkets uppdrag och de satsningar som görs på studie- och yrkesvägledare samt den granskning som Skolinspektion inlett att något uttalande från riksdagen inte är motiverat. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2012/13:Ub295 (C) och 2012/13:Ub494 (S) yrkande 15.

Gymnasial yrkesutbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ger regeringen till känna att regeringen bör återkomma i fråga om höjd kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet (APL) på gymnasieskolans yrkesprogram.

Riksdagen bifaller därmed delvis ett motionsyrkande och avslår motionsyrkanden om kvaliteten i lärlingsutbildningen, en lärlingsutbildning för att bli undersköterska och om stärkta roller för arbetsmarknadens parter och programråden när det gäller yrkesprogrammen.

Jämför reservationerna 9 (S), 10 (SD, V) och 11 (V).

Motionerna

Lärlingsutbildning

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 8 betonas kvaliteten i lärlingsutbildningen. Den gymnasiala lärlingsutbildningen behöver förändras, bl.a. behövs en omfattande skolförlagd period med både allmän- och yrkesteoretiskt innehåll i början av utbildningen. Vidare bör ett nationellt lärlingsråd med företrädare för arbetsmarknadens parter och branscher inrättas för samordning av den fortsatta uppbyggnaden av lärlingsutbildningen. Vikten av kompetenta handledare bör enligt motionärerna också framhållas.

För att klara behovet av personal inom vården föreslås i motion 2012/13:Ub331 av Margareta B Kjellin (M) att möjligheten att införa en lärlingsutbildning för att bli undersköterska ses över.

Kvaliteten i arbetsplatsförlagt lärande på yrkesprogrammen

I kommittémotion 2012/13:Ub477 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 3 framhålls behovet av att höja kvaliteten på det arbetsplatsförlagda lärandet (APL) på yrkesprogrammen. Innehåll och handledning på det arbetsplatsförlagda lärandet är av mycket varierande kvalitet enligt motionärerna.

Arbetsmarknadens parter, programråden och yrkesprogrammen

I kommittémotion 2012/13:Ub477 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 2 begärs att arbetsmarknadens parter ska ges större inflytande över kursplaner och mål för den yrkesförberedande delen av utbildningen på yrkesprogrammen. I yrkande 4 begärs att programråden ska ges utökat mandat att styra över etableringen av nya yrkesprogram. Den fria etableringsrätten har enligt motionärerna bl.a. lett till att det etableras utbildningar som inte efterfrågas av arbetsmarknaden.

Utskottets ställningstagande

Lärlingsutbildning

I och med riksdagens beslut att införa lärlingsutbildning som en alternativ utbildningsväg till en yrkesexamen från läsåret 2011/12 lades ramarna fast för den nya lärlingsutbildningen, och det aviserades också fortsatt utredning av vissa frågor som rör utbildningen (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10: UbU3, rskr. 2009/10:8). Gymnasial lärlingsutbildning är en utbildning inom ett yrkesprogram som till mer än hälften genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan. Utbildningen ska vara ett alternativ till skolförlagd yrkesutbildning på alla yrkesprogram med samma behörighetskrav, ämnesplaner, examensmål och yrkesexamen. Lärlingsutbildningen kan börja första, andra eller tredje läsåret. Elever som går en lärlingsutbildning på gymnasienivå ska ingå ett skriftligt utbildningskontrakt med arbetsplatsen där de är lärlingar (prop. 2010/11:104, bet. 2010/11:UbU17, rskr. 2010/11:305).

Lärlingskommittén (SOU 2011:72) och Skolverket (dnr 2011:444) har lyft fram vikten av att lärlingarna möts av väl utbildade handledare på arbetsplatserna. I sin kvalitetsgranskning av arbetsplatsförlagt lärande beskriver Skolinspektionen handledarnas avgörande betydelse (rapport 2011:2). Skolinspektionen konstaterar att skolor som erbjuder handledarutbildningar ofta får dåligt gensvar och få deltagare. En del skolor har därför gett upp dessa försök. Handledare på arbetsplatserna uppger att de inte har möjlighet att delta på grund av tidsbrist eller andra omständigheter. Regeringen har därför gett Skolverket i uppdrag att utforma och tillgängliggöra stöd för handledare på arbetsplatser som tar emot elever för arbetsplatsförlagt lärande (U2012/757/GV). Det gäller både handledare för lärlingar och handledare för yrkeselever som deltar i en i huvudsak skolförlagd utbildning.

Det kan även gälla elever i yrkesintroduktion. Stödet bör bl.a. omfatta information om gymnasieskolans styrdokument, betyg och bedömning. Verktyg för planering och uppföljning och samverkan med huvudmannen bör också ingå. Stödet bör utformas så att det dels kan användas direkt av handledare, dels av huvudmän som genomför utbildning av handledare. Skolverket ska även överväga om det finns behov av särskilda stöd eller kompetensutvecklingsinsatser riktade till de lärare som genomför sådan utbildning (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 70).

I budgetpropositionen för 2013 aviserade regeringen att den avser att höja och permanenta bidraget för att anordna en lärlingsutbildning av hög kvalitet. Ett bidrag för att anordna lärlingsutbildningen på 25 000 kronor per elev och år har hittills lämnats till skola och arbetsplats för att stimulera lärlingsutbildning av hög kvalitet. Den del av bidraget som riktas till arbetsgivaren ska enligt regeringen höjas med 15 000 kronor per elev och år för att stimulera fler arbetsplatser att erbjuda lärlingsutbildning. För dessa satsningar föreslog regeringen att 113 miljoner kronor anvisas 2013 och beräknar 162 miljoner kronor 2014, 518 miljoner kronor 2015 och 567 miljoner kronor 2016. Riksdagen ställde sig bakom regeringens förslag till anslagshöjning (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 70, bet. 2012/13: UbU1, rskr. 2012/13:113).

Regeringen tillsatte i januari 2013 en utredare som ska se över den arbetsplatsförlagda delen av gymnasial lärlingsutbildning, gymnasial yrkesutbildning samt av gymnasiesärskola. Utredaren ska bl.a. analysera tillgång på platser och kvalitet för arbetsplatsförlagt lärande (APL) och vid behov föreslå åtgärder för att höja kvaliteten på och säkra tillgången på APL-platser. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juli 2013.

Bland Skolverkets återrapporteringskrav i regleringsbrevet för budgetåret 2013 märks att verket löpande ska följa upp och analysera den reformerade gymnasieskolan som startade hösten 2011. I redovisningen ska bl.a. särskilt belysas utvecklingen när det gäller omfattningen och kvaliteten för det arbetsplatsförlagda lärandet och kvaliteten i gymnasial lärlingsutbildning. Uppdraget ska redovisas årligen till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 oktober.

Skolverket fick vidare i februari 2012 ett uppdrag av regeringen om utveckling av kvalitet i gymnasial lärlingsutbildning (U2010/2145 m.fl.). Uppdraget omfattar fem deluppdrag. Deluppdrag två handlar om insatser för att höja kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet. Deluppdraget ska slutredovisas i anslutning till Skolverkets årsredovisning för 2013.

Skolinspektionen har i regleringsbrevet för 2012 haft i uppdrag att redovisa de insatser som genomförts när det gäller metodutveckling för tillsyn och kvalitetsgranskning av gymnasial yrkesutbildning och erfarenheter inom tillsyn och kvalitetsgranskning av efterlevnad av regelverk och kvalitet i yrkesutbildning. Uppdraget redovisades i februari 2013. Ytterligare

två kvalitetsgranskningar av yrkesutbildningen på gymnasieskolan genomförs av Skolinspektionen under 2013/14 (dnr 403-3012:3815) varav en handlar om gymnasial lärlingsutbildning.

Regeringen bereder för närvarande bestämmelser som ska göra det möjligt att förena en anställning med gymnasial lärlingsutbildning. En proposition om gymnasial lärlingsanställning har aviserats under våren 2013.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att lärlingsutbildningen innebär en stor förändring i svenskt utbildningsväsende – både genom att den är omfattande när det gäller antalet ungdomar som berörs och för att den till sitt innehåll är annorlunda jämfört med hur yrkesutbildningen fungerat tidigare. Utbildningsformen ställer andra krav inte bara på lärlingarna utan också på skolorna och arbetsplatserna. Utskottet anser med hänvisning till pågående och tidigare myndighetsuppdrag, en pågående utredning och en aviserad proposition om gymnasial lärlingsanställning samt beslutade satsningar att några ytterligare åtgärder med anledning av yrkandet om kvalitet i lärlingsutbildningen inte är motiverade. Utskottet avstyrker därmed 2012/13:Ub494 (S) yrkande 8.

När det sedan gäller yrkandet om lärlingsutbildning för att bli undersköterska kan utskottet konstatera att det redan är möjligt att gå en gymnasial lärlingsutbildning inom vård- och omsorgsprogrammet. Vidare finns det även möjlighet att utbilda sig till undersköterska genom lärlingsutbildning för vuxna (lärlingsvux) på vissa håll i landet. Motionsyrkandet får därmed anses tillgodosett, och utskottet avstyrker därmed motion 2012/13:Ub331.

Kvaliteten i arbetsplatsförlagt lärande på yrkesprogrammen

Det arbetsplatsförlagda lärandet (APL), dvs. de praktikperioder som eleverna på gymnasieskolans yrkesprogram genomgår, är viktiga för att eleverna ska bli anställningsbara. Genom ett fungerande arbetsplatsförlagt lärande får yrkesutbildningen kvalitet, djup och verklighetsförankring och dess attraktivitet kan öka.

Det finns dock tydliga indikationer på att en del elever inte får tillgång till arbetsplatsförlagt lärande i den utsträckning de har rätt till och att innehåll och handledning är av varierande kvalitet.

Skolverket har som ovan nämnts i uppdrag att genomföra insatser för att bl.a. höja kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet. I uppdraget ingår också att utforma och tillgängliggöra stöd för handledare på arbetsplatser som tar emot elever på arbetsplatsförlagt lärande (U2012/757/GV m.fl.). Skolverket ska vidare enligt uppdrag i regleringsbrevet för 2013 följa upp tillgången på platser för arbetsplatsförlagt lärande. Regeringen har vidare, som ovan framkommit, tillsatt en utredare som ska se över omfattningen på det arbetsplatsförlagda lärandet. Utredaren ska bl.a. föreslå åtgärder för att höja kvaliteten på det arbetsplatsförlagda lärandet och säkra tillgången på APL-platser. Till detta ska läggas att det fr.o.m. april 2013 är möjligt för olika skolhuvudmän att ansöka om statsbidrag för insatser i syfte att höja kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet. Av budgetpropositionen

för 2013 som riksdagen ställt sig bakom framgår att satsningen på kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet omfattar 25 miljoner 2013 och beräknas omfatta 50 miljoner kronor årligen 2014–2016 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 70, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113).

Utskottet kan konstatera att det visserligen pågår myndighetsuppdrag och satsningar samt en utredning om kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet på yrkesprogrammen. Elevernas rätt till arbetsplatsförlagt lärande av hög kvalitet ska stärkas. I det fall praktikplatsen inte uppnår fullgod kvalitet utgår utskottet från att huvudmannen vidtar omedelbara och erforderliga åtgärder. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därmed delvis motion 2012/13:Ub477 (V) yrkande 3.

Arbetsmarknadens parter, programråden och yrkesprogrammen

När det gäller yrkandena om stärkta roller för arbetsmarknadens parter och programråden när det gäller yrkesprogrammen vill utskottet anföra följande. I budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1) gjorde regeringen bedömningen att både Skolverket och Skolinspektionen behöver utveckla och ställa om sitt arbete mot ett ökat fokus på yrkesutbildning. Skolinspektionen tillfördes 5 miljoner kronor permanent fr.o.m. 2012. I budgetpropositionen för 2013 gjorde regeringen bedömningen att även Skolverket behöver förstärka arbetet kring yrkesutbildning. Regeringen anförde att det finns behov av särskilda resurser för att underlätta myndighetens omställning mot en samlad, långsiktig satsning för att stärka kvaliteten på yrkesutbildning. Exempelvis bör arbetet stärkas när det gäller handledarutbildning, samverkan med arbetslivet, branscher och parter på arbetsmarknaden. Regeringen föreslog att Skolverket tillförs 10 miljoner kronor för detta ändamål 2013. Regeringen beräknar att motsvarande belopp tillförs permanent fr.o.m. 2014. Riksdagen ställde sig bakom regeringens förslag till anslagshöjning (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 71, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113).

Från och med april 2013 är det möjligt för olika skolors huvudmän att ansöka om ett statsbidrag för insatser i syfte att höja kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet. Insatserna gäller för yrkesutbildning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (förordningen [2012:992] om statsbidrag för arbetsplatsförlagt lärande i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan). Av budgetpropositionen för 2013 framgår att satsningen på kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet omfattar 25 miljoner kronor 2013 och beräknas omfatta 50 miljoner kronor årligen 2014–2016 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 70).

I ovanstående avsnitt om lärlingsutbildning har därtill redan nämnts ett antal åtgärder enligt följande. Regeringen tillsatte i januari 2013 en utredare som ska se över den arbetsplatsförlagda delen av gymnasial lärlingsutbildning, gymnasial yrkesutbildning samt av gymnasiesärskola. Vidare har regeringen gett Skolverket i uppdrag att utforma och tillgängliggöra stöd

för handledare på arbetsplatser som tar emot elever för arbetsplatsförlagt lärande (U2012/757/GV m.fl.). Skolverket ska också löpande följa upp och analysera den reformerade gymnasieskolan enligt uppdrag i regleringsbrevet för 2013. Skolinspektionen har haft uppdrag i regleringsbrevet för 2012 gällande yrkesutbildning och ska genomföra kvalitetsgranskningar av yrkesutbildningen 2013/14.

När det särskilt gäller de nationella och lokala programråden för varje yrkesprogram vill utskottet påminna om att utskottet i samband med behandlingen av gymnasiereformen betonade vikten av att näringslivet bör ges inflytande över yrkesutbildningen. Detta är viktigt inte minst när det gäller behovet av att matcha utbildningens innehåll med efterfrågan på arbetsmarknaden så att ungdomar får arbete efter avslutad yrkesutbildning (bet. 2009/10:UbU3 s. 39). Utskottet vill också framhålla att Skolverkets generaldirektör vid utskottets offentliga utfrågning om gymnasiereformen den 19 februari 2013 uttalade att de 12 nationella programråden betytt mycket för kvaliteten i yrkesprogrammen och för Skolverkets förmåga att ge riktigt bra innehåll i de utbildningar som ges på gymnasieskolan. Vidare påtalade generaldirektören att de ca 80 ledamöterna i de nationella programråden utgör en bred representation från bransch- och arbetslivsorganisationer och myndigheter.

Utskottet anser med hänvisning till pågående och tidigare myndighetsuppdrag, en pågående utredning samt beslutade satsningar och vad som i övrigt framkommit att något uttalande från riksdagen med anledning av yrkanden om stärkta roller för arbetsmarknadens parter och programråden när det gäller yrkesprogrammen inte är motiverat. Utskottet avstyrker därmed 2012/13:Ub477 (V) yrkandena 2 och 4.

Inflytande för elever i gymnasieskolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att inrätta lokala styrelser med elevmajoritet vid gymnasieskolor och stärkt inflytande för elever i gymnasieskolan.

Jämför reservationerna 12 (S) och 13 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 23 föreslås att det åter bör bli tillåtet med lokala styrelser med elevmajoritet vid gymnasieskolor. Försöksverksamheten, som avskaffats, har fungerat ytterst väl och aktivt bidragit till bättre skolmiljöer, mer aktivt ansvarstagande från elevernas sida och ökad demokratisering av skolan. På samma sätt som arbetstagare har inflytande över sina arbetsplatser borde elever ges samma möjligheter i gymnasieskolan.

I kommittémotion 2012/13:Ub209 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 4 framhålls vikten av att stärka elevinflytandet. Även frågor som har anknytning till undervisningens organisering såsom en jämn arbetsbelastning för eleverna under läsåret och innehåll i temaveckor bör vara föremål för ett vitalt elevinflytande. Såväl elevrepresentanter som elevskyddsombud ska ha rätt till utbildning och kompensatoriskt stöd för den undervisning de går miste om.

Utskottets ställningstagande

Inflytande för elever regleras i 4 kap. 9–17 §§ skollagen (2010:800). Av 4 kap. 9 § följer bl.a. att elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Informationen och formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Elevernas och deras sammanslutningars arbete med inflytandefrågor ska även i övrigt stödjas och underlättas.

Vidare stadgas i 4 kap. 10 § att elevföreträdare och övriga elever ska ges tillfälle att under skoltid behandla frågor av gemensamt intresse.

Av 4 kap. 11 § följer bl.a. att en elev som utsetts till elevrådsrepresentant eller som har annat uppdrag att företräda andra elever i frågor om utbildningen ska få den ledighet från skolarbetet som behövs för uppdraget. Elevrådsrepresentant och andra elevföreträdare ska erbjudas kompensation för den undervisning som de går miste om på grund av uppdraget.

Av läroplanen för gymnasieskolan (förordning [SKOLFS 2011:144] om läroplan för gymnasieskolan) framgår när det gäller elevernas ansvar och inflytande att skolans mål är att varje elev

- tar personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö
- aktivt utövar inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan
- utifrån kunskap om demokratins principer vidareutvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former
- utvecklar sin vilja att aktivt bidra till en fördjupad demokrati i arbetsliv och samhällsliv
- stärker sin tilltro till den egna förmågan att själv och tillsammans med andra ta initiativ, ta ansvar och påverka sina villkor.

Försöksverksamheter med lokala styrelser i gymnasieskolan inrättades 1997 efter beslut i riksdagen. Avsikten var att de lokala styrelserna skulle besluta i vissa frågor som annars vilade på rektorn eller styrelsen för skolan. Eleverna skulle vara i majoritet (prop. 1996/97:109, bet. 1996/97:UbU10, rskr. 1996/97:222). Försöket med lokala styrelser med elevmajoritet i gymnasieskolan avslutades den 30 juni 2007.

I skollagen (2010:800) finns det bestämmelser som innebär att en kommun eller ett landsting får inrätta lokala styrelser inom den del av skolväsendet som kommunen eller landstinget är huvudman för. I en lokal styrelse för en skolenhet med gymnasieskola får företrädare för eleverna ingå som ledamöter. Företrädarna för eleverna får inte vara fler än övriga ledamöter. Rektorn kan uppdra åt den lokala styrelsen att besluta i frågor som rektorn har tillåtelse att uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare att besluta i. En lokal styrelse får fatta beslut om bl.a. utformningen av skolans arbetsmiljö och utvecklingen av formerna för samarbetet mellan hemmen och skolan. En lokal styrelse kan dock inte fatta beslut i frågor som rör enskilda elever (4 kap. 15–17 §§, prop. 2009/10:165 s. 318).

I samband med att de här aktuella reglerna i skollagen beslutades framhöll utskottet bl.a. att elever ska ha inflytande över den verksamhet som de dagligen är delaktiga i. Inflytande och delaktighet för elever är positivt för såväl individens som verksamhetens utveckling och behöver därför stimuleras ytterligare. Utskottet ansåg också, i likhet med regeringen, att det är önskvärt att kommunala skolor ges större självständighet gentemot sina kommunala huvudmän (bet. 2009/10:UbU21 s. 85 f.).

Som framgått ovan har utskottet i samband med beslutet om den nya skollagen relativt nyligen tagit ställning till ett heltäckande och långtgående regelverk rörande elevers inflytande i gymnasieskolan. Utskottet kan inte se något behov av att ändra den gällande ordningen och avstyrker därmed motionerna 2012/13:Ub209 (V) yrkande 4 och 2012/13:Ub494 (S) yrkande 23.

Vissa ämnen och kunskapsområden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att bl.a. inrätta nya inriktningar på de nationella programmen som attraherar både kvinnor och män, inrätta en tvärvetenskaplig inriktning på samhällsvetenskapsprogrammet, ge stöd till ungdomars självbestämmande, införa mer konsumentkunskap i gymnasieskolan där privatekonomi ingår och att ämnet estetisk verksamhet ska bli ett gymnasiegemensamt ämne.

Jämför reservationerna 14 (S, MP), 15 (S), 16 (MP) och 17 (S, MP, V).

Motionerna

Nya inriktningar på de nationella programmen m.m.

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 13 framhålls att programvalen till gymnasieskolan är könsstereotypa. Det behövs därför nya inriktningar på de nationella programmen som attraherar både unga kvinnor och unga män, som ett verksamt sätt att undvika de förluster av sökande från dessa grupper som starka traditioner vid val och vattentäta skott mellan olika ämnesinriktningar ger upphov till. Det kan t.ex. röra sig om utbildningar som innehåller både vård och teknik eller som kombinerar bygg och arkitektur. I yrkande 14 föreslås bl.a. att en tvärvetenskaplig inriktning motsvarande den som finns på naturvetenskapsprogrammet inrättas på samhällsvetenskapsprogrammet med fokus på långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Vidare framhålls att dagens gymnasieutbildningar behöver uppdateras när det gäller möjligheten att läsa de stora språken såsom arabiska och kinesiska. Därtill behöver arbetet med it i gymnasieskolan förstärkas.

I motion 2012/13:So542 av Gunvor G Ericson m.fl. (MP) yrkande 5 betonas behovet av att ge stöd till ungdomars självbestämmande. Motionärerna framhåller bl.a. vikten av att ge alla ungdomar, särskilt unga kvinnor, konkret information om rätten att bestämma över sina liv, sin sexualitet och val av partner samt hur samhället kan stödja dem i det.

Hem- och konsumentkunskap där privatekonomi ingår bör enligt motion 2012/13:Ub242 av Esabelle Dingizian m.fl. (MP) ges större utrymme i gymnasieskolan. Ungarna måste förberedas för att få en god grund att stå på när de börjar tjäna egna pengar och få vägledning i hur man gör medvetna val. Också i motion 2012/13:Ub346 av Johan Johansson (M) tas frågan om privatekonomi i gymnasieskolan upp. Motionären framhåller möjligheten att ytterligare integrera undervisning i privatekonomi inom ramen för den befintliga läroplanen för gymnasieskolan.

I motion 2012/13:Ub287 av Isak From m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 framhålls att det faktum att elever vid bygg- och anläggningsprogrammets inriktning anläggningsfordon i praktiken inte längre kan få olika körkortsbehörigheter innebär såväl säkerhetsrisker för elever och lärare som minskad anställningsbarhet för eleverna.

En översyn bör göras av innehållet i olika utbildningar på bl.a. gymnasienivå som tar sikte på de kreativa näringarna enligt motion 2012/13:Ub329 av Ellen Juntti (M). Obligatoriska kurser i bl.a. entreprenörskap, juridik och marknadsföring bör enligt motionären införas i dessa utbildningar.

I motion 2012/13:Ub413 av Abdirizak Waberi (M) betonas vikten av att ungdomar tidigt tar körkort och att detta uppmuntras i gymnasieskolan. Det är viktigt att fler ungdomar tar körkort för att underlätta dessa ungdomars anställningsbarhet.

Estetisk verksamhet som gymnasiegemensamt ämne

I kommittémotionerna 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 16 och 2012/13:Ub209 av Rossanna Dinamarca m.fl. (V) yrkande 3 föreslås att estetisk verksamhet ska vara ett gymnasiegemensamt ämne. Enligt motionärerna i båda motionerna är det självklart att alla gymnasieelever ska utveckla och använda sin fantasi och kreativitet samt sin förmåga att kommunicera genom att delta i estetisk verksamhet. Estetik, kreativitet och förmåga att uttrycka sig konstnärligt är vidare en tillgång i många yrken. Också i kommittémotion 2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisingsbacka m.fl. (S) yrkande 27 föreslås att estetisk verksamhet ska vara ett gymnasiegemensamt ämne.

Utskottets ställningstagande

Nya inriktningar på de nationella programmen m.m.

Det är regeringen som, efter Skolverkets beredning i samverkan med avnämare, beslutar om vilka ämnen som ska vara programgemensamma (dvs. obligatoriska på respektive program) samt vilka nationella inriktningar som ska finnas på gymnasieskolans nationella program. Regeringen föreskriver vidare vilka kurser som måste erbjudas som individuellt val. Skolverket har regeringens bemyndigande att meddela föreskrifter om vilka ämnen som utöver de gymnasiegemensamma ämnena ska få förekomma i gymnasieskolan samt om ämnesplaner (tidigare kursplaner). Skolverket föreskriver också vilka ämnen och kurser som ska ingå i de nationella inriktningar som regeringen beslutat om.

Utskottet kan konstatera att när det gäller de aktuella yrkandena om att införa nya inriktningar på nationella program och på olika sätt införa eller uppmärksamma vissa ämnen eller kunskapsområden i gymnasieskolan så är det som framgått ovan Skolverket eller regeringen som beslutar i dessa frågor. De aktuella yrkandena är således inte frågor för riksdagen. När det särskilt gäller yrkandet som tar upp ökade möjligheter att läsa kinesiska vill utskottet i sammanhanget nämna att regeringen har för avsikt att kinesiska (mandarin) ska jämföras med tyska, franska och spanska i grund- och gymnasieskolan inom ämnet moderna språk. Skolverket har därför fått i uppdrag att bl.a. utarbeta kunskapskrav för kurser i kinesiska för gymnasieskolan (U2012/6427/GV). Därmed avstyrks motionerna 2012/13:So542 (MP) yrkande 5, 2012/13:Ub242 (MP), motion 2012/13:Ub287 (S) yrkandena 1 och 2, 2012/13:Ub329 (M), 2012/13:Ub346 (M), 2012/13:Ub413 (M) och 2012/13:Ub494 (S) yrkandena 13 och 14.

Estetisk verksamhet som gymnasiegemensamt ämne

Vilka gymnasiegemensamma ämnen (tidigare kärnämnen) som ska ingå i alla nationella program beslutas av riksdagen i lag. Ämnesplanerna för de gymnasiegemensamma ämnena beslutas av regeringen efter förslag från

Skolverket. I samband med beredningen av gymnasiereformen hösten 2009 tog utskottet ställning till yrkanden om att behålla estetisk verksamhet som ett gymnasiegemensamt ämne. Utskottet konstaterade då att det är en grannliga uppgift att prioritera vilka ämnen som ska vara gemensamma för alla elever och hur stor andel som ska användas för programmens specifika karaktärsämnen. Allt kan tyvärr inte ges plats. Utskottet ställde sig bakom den avvägning som låg bakom förslaget att låta estetisk verksamhet utgå som gymnasiegemensamt ämne. Det poängterades också att kreativa och konstnärliga moment inte är något som är förbehållet enbart de estetiska ämnena. Därtill kan estetiska ämnen alltid läsas inom det individuella valet (bet. 2009/10:UbU3 s. 50). Tilläggas kan att det i 5 kap. 1 och 3 §§ gymnasieförordningen (2010:2039) har införts bestämmelser som på högskoleförberedande program möjliggör särskilda varianter inom det estetiska området. Utskottet vidhöll sin tidigare uppfattning när frågan senast behandlades våren 2012 (bet. 2011/12:UbU15 s. 28). Utskottet kan inte se att frågan har hamnat i något annat läge sedan riksdagen senast behandlade frågan. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2012/13:Kr320 (S) yrkande 27, 2012/13:Ub209 (V) yrkande 3 och 2012/13:Ub494 (S) yrkande 16.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. en utvärdering av kostnaderna för gymnasiereformen, elevhälsan, mobbning och kränkande behandling, registerkontroll av personal i gymnasieskolan och marknadsföring av gymnasieutbildning.

Jämför reservationerna 18 (S, V), 19 (S, MP), 20 (S, MP, V), 21 (S) och 22 (SD).

Motionerna

Utvärdering av kostnaderna för gymnasiereformen

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 10 begärs att regeringen ska återkomma till riksdagen med en utvärdering av kostnaderna efter det första året med gymnasiereformen. Kommunerna har tvingats spara 675 miljoner kronor under 2012. Det motsvarar enligt motionärerna nästan 1 400 lärartjänster.

Elevhälsan

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 21 framhålls att många ungdomar med psykisk ohälsa behöver hjälp och stöd i ett tidigt skede, och då behövs en väl fungerande elevhälsa med kunskap och resurser att möta dessa elever.

Mobbning och kränkande behandling

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 22 betonas att den svenska skolan ska stå för absolut nolltolerans mot mobbning och kränkande behandling. Arbetet mot mobbning, kränkningar, trakasserier och diskriminering i skolan behöver därför förstärkas. För att skolorna ska ha möjlighet att genomföra ett lyckat arbete mot mobbning krävs kvalitetssäkrade och evidensbaserade antimobbningsmetoder och kunskaper samt kompetens om mobbningens mekanismer. Dessutom behövs en ”lex Sarah” för skolan.

Registerkontroll av personal i gymnasieskolan

I kommittémotion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 24 föreslås att lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg även ska gälla de som söker arbete i gymnasieskolan, eftersom elever är minderåriga under sitt första och andra år i gymnasieskolan.

Marknadsföring av gymnasieutbildning

Tydliga regler ska införas i skollagen om gymnasieskolornas marknadsföring gentemot elever enligt motion 2012/13:Ub427 av Richard Jomshof och Mattias Karlsson (båda SD). Det förekommer oseriös marknadsföring bland gymnasieskolorna enligt motionärerna som anser att de resurser som läggs ned för marknadsföring behövs bättre på annat håll i gymnasieskolorna.

Övrigt

I motion 2012/13:Ub368 av Kerstin Nilsson (S) begärs en översyn av funktionshindrade gymnasieelevers skolskjuts. Elever i gymnasieskolan har inte samma rättigheter som barn i grundskolan vad gäller skolskjuts. Enligt motionären bör samhället stå för eventuella merkostnader som uppstår för skolskjuts till och från gymnasieskolan.

I motion 2012/13:Ub382 av Anna-Lena Sörenson (S) begärs att den parlamentariska socialförsäkringsutredningen ska få ett tilläggsdirektiv som bl.a. säkerställer att de elever som felaktigt placerats i en gymnasiesärskola ska få en ekonomiskt tryggad framtid.

En utbildningsgaranti för unga arbetslösa under 25 år bör utformas och genomföras enligt motion 2012/13:Ub489 av Sven Britton m.fl. (S).

Utskottets ställningstagande

Utvärdering av kostnaderna för gymnasiereformen

Sedan 1993 tillämpas den s.k. finansieringsprincipen mellan staten och kommunsektorn. Principen tillämpas då staten beslutar om åtgärder som direkt tar sikte på den kommunala verksamheten. Enligt finansieringsprin-

cipen bör staten anvisa hur kostnadskrävande förändringar ska finansieras. Det kan ske genom minskade krav inom obligatoriska eller reglerade områden eller genom ökade statsbidrag. Statsbidragen bör på motsvarande sätt minska om kommuner och landsting frångår skyldigheter eller om de till följd av regeländringar får möjlighet att bedriva en effektivare verksamhet. Skulle ett regleringsbelopp i efterhand i väsentlig grad visa sig vara felaktigt får detta beaktas senare i samband med att man bedömer det skattefinansierade utrymmet och fastställer statsbidragsramen. Finansieringsprincipen är inte fastställd i lag.

Gymnasiereformen (Gy 2011) som lades fram i propositionen Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan bifölls av riksdagen hösten 2009 (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8). Lagändringarna tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2011. Propositionen överlämnades till riksdagen utan att någon överenskommelse om finansieringsprincipens tillämpning träffats mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

I budgetpropositionen för 2011, som lades fram hösten 2010, minskades anslaget 1:1 Kommunal ekonomisk utjämning inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna med 675 miljoner kronor 2012, 895 miljoner kronor 2013, 1 360 miljoner kronor 2014 och 1 930 miljoner kronor fr.o.m. 2015 med hänvisning till de besparingar som uppkommer med anledning av gymnasiereformens ikraftträdande (prop. 2010/11:1 utg.omr. 25 s. 18).

Finansutskottet anförde hösten 2010 att regeringen bör återkomma till riksdagen och redovisa sina överväganden om finansieringsprincipens tillämpning när det gäller den nya gymnasieskolan (bet. 2010/11:FiU1). Vidare framhöll utbildningsutskottet hösten 2010 att utskottet utgår från att regeringen återkommer till riksdagen i enlighet med finansutskottets ställningstagande och att regeringen bör återuppta förhandlingarna med SKL om de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna med anledning av den nya gymnasieskolan (bet. 2010/11:UbU1). Utbildningsutskottet fick den 9 juni 2011 information om gymnasiereformens finansiering från representanter för SKL och Utbildningsdepartementet.

Av budgetpropositionen för 2012 framgår att Utbildningsdepartementet som ett led i tillämpningen av finansieringsprincipen när det gäller reformeringen av gymnasieskolan hade överläggningar med SKL vid tre tillfällen: i maj, juni och september 2011. Förhandlingarna avslutades formellt i september 2011 utan att parterna var överens. Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2012 inte någon justering av den aviserade minskningen av det generella bidraget till kommunerna till följd av gymnasiereformen. Regeringen angav vidare att man tillsammans med SKL kommer att noga följa kostnadsutvecklingen för skolhuvudmännen (prop. 2011/12:1 utg.omr. 16 s. 94–95).

På regeringens uppdrag har Statskontoret gjort en undersökning av organisatoriska konsekvenser av den nya gymnasieskolan (U2012/3133/GV). Statskontorets undersökning visar att en betydande andel av gymnasieskolorna bedömer att de har fått försämrade förutsättningar att fylla undervisningsgrupperna som en följd av gymnasireformen. Statskontorets uppföljning har genomförts tidigt i reformen vilket har påverkat myndighetens möjligheter att urskilja och belägga reformens konsekvenser. Det har enligt Statskontoret inte varit möjligt att skilja reformens konsekvenser från andra förhållanden som påverkar de kommunala huvudmännen och gymnasieskolornas planeringsförutsättningar, bl.a. minskande elevkullar och förändrade sökmönster. Alla delar av reformen har ännu inte genomförts, och gymnasieskolorna arbetar med parallella gymnasiesystem. Endast den första årskursen i den reformerade gymnasieskolan har genomförts (Rapport 2012:23).

I budgetpropositionen för 2013 gör regeringen bedömningen att gymnasireformen på sikt förbättrar förutsättningarna när det gäller elevers genomströmning samt skolornas planering, schemaläggning och möjligheter att kunna fylla undervisningsgrupperna. I samband med budgetpropositionen för 2012 gjordes därför enligt regeringen en reglering av anslaget till kommunerna i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen. Samtidigt som gymnasireformen trädde i kraft försvagades dock konjunkturen och elevkullarna minskade. På grund av detta, och då huvudmännen inledningsvis måste upprätthålla två parallella gymnasiesystem för elever i olika årskurser, bedömer regeringen att 895 miljoner kronor bör tillskjutas för de första två åren. Resurserna föreslås bli tillskjutna i och med förslagen i budgetpropositionen för 2013, vilket SKL välkomnar. Mer tydliga effektiviseringsmöjligheter uppkommer först 2014 då reformen får fullt genomslag. Regeringen och SKL delar denna bedömning och kommer att utvärdera utvecklingen framöver (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 68–69). Riksdagen har därefter bifallit anslagsökningen. (prop. 2012/13:1 utg.omr. 25, bet. 2012/13:FiU3, rskr. 2012/13:135).

Utskottet vill i likhet med regeringen framhålla att kostnaderna för en så genomgripande reform som gymnasireformen är svåra att beräkna exakt, vilket också indikeras av Statskontorets undersökning. Utskottet erinrar om att medel om 895 miljoner kronor nu har tillskjutits för de två första åren och att regeringen och SKL delar bedömningen att mer tydliga effektiviseringsmöjligheter uppkommer först 2014 då reformen får fullt genomslag och att de kommer att utvärdera utvecklingen framöver. Utskottet är därför inte berett att ställa sig bakom yrkandet om en utvärdering av kostnaderna för gymnasireformen efter det första året och avstyrker därmed motion 2012/13:Ub494 (S) yrkande 10.

Elevhälsan

Den nya skollagen (2010:800) innehåller skärpta krav på bl.a. gymnasieskolans elevhälsa (tidigare skolhälsovården). En samlad elevhälsa har införts med förebyggande och hälsofrämjande syfte. För elevhälsans medicinska, psykosociala, psykologiska och specialpedagogiska insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Detta gäller även fristående skolor (bet. 2009/10:UbU21 s. 57 f.). I skollagen regleras elevhälsan i 2 kap. 25–28 §§.

Riksdagen beslutade vid riksmötet 2010/11 om ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen ska se till att det görs en nationell översyn av tillgängligheten till och kvaliteten på elevhälsan (bet. 2010/11:UbU7, rskr. 2010/11:206). Med anledning av tillkännagivandet har regeringen gett Skolverket i uppdrag att genomföra insatser för en förstärkt elevhälsa. I uppdraget ingår att utveckla en modell för hur man kan följa upp kvaliteten på och tillgången till elevhälsa i syfte att skapa förutsättningar för att kunna mäta och följa upp elevhälsan. Denna del av uppdraget redovisades den 15 februari 2013. Uppdraget (U2011/5947/S m.fl.) omfattar också att bl.a. utforma och genomföra utbildningsinsatser för elevvårdande personal.

Regeringen har aviserat att totalt 650 miljoner kronor ska avsättas till en satsning på förstärkt elevhälsa under perioden 2012–2015. Ett riktat statsbidrag ska erbjudas skolhuvudmän som gör insatser för att förstärka elevhälsan (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 64). Skolverket har även fått i uppdrag (U2011/5948/S) att utforma utbildningsinsatser till lärare i ämnet idrott och hälsa för att stödja utvecklingen av ämnet, bl.a. med utgångspunkt i den kartläggning (U2006/9049/S) som verket genomfört.

Utskottet anser mot bakgrund av den satsning som görs på elevhälsan och de pågående myndighetsuppdragen att något uttalande från riksdagen inte är motiverat. Därmed avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub494 (S) yrkande 21.

Mobbning och kränkande behandling

I 6 kap. skollagen (2010:800) återfinns bestämmelser som har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever. Kapitlet innehåller bl.a. bestämmelser om att huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever (6 §). Huvudmannen har också en skyldighet att förebygga och förhindra kränkande behandling (7 §) och att varje år upprätta en plan mot kränkande behandling (8 §). Det stadgas också ett förbud för huvudmannen eller personalen att kränka barn och elever (9 §). Det finns därtill en skyldighet för personal att anmäla och agera mot kränkningar (10 §) och ett förbud att straffa barn eller elever som medverkat i en utredning eller anmält eller påtalat missförhållanden (11 §). Skadestånd till barn och elever kan i vissa fall betalas om huvud-

mannen eller personalen har åsidosatt sina skyldigheter enligt 6–11 §§. Skolverket har publicerat allmänna råd om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling (SKOLFS 2012:10).

I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser för att motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder i de verksamheter som regleras av skollagen.

Skolverket har låtit externa forskare utvärdera åtta av de vanligaste programmen mot mobbning som används i skolorna. Det fanns dock inte underlag för att göra bedömningar av de vanligaste programmen i sin helhet, utan enbart delar av dem. Enligt utvärderingen hade samtliga program positiva inslag, men även moment som inte ger effekt och som rent av kan öka mobbning och kränkande behandling. Skolverkets slutsats var att det inte fanns något underlag för att dra slutsatser om något program i sin helhet (Utvärdering av metoder mot mobbning, rapport 353:2011).

Regeringen tillsatte 2010 en utredning om att införa en motsvarighet till lex Sarah för skolväsendet, förskolan och skolbarnsomsorgen. I april 2011 överlämnades betänkandet Rapportera, anmäla och avhjälpa missförhållanden – för barns och elevers bästa (SOU 2011:33) till regeringen. I betänkandet föreslås att den som fullgör uppgifter i utbildning inom skolväsendet och i särskilda utbildningsformer (förutom annat sätt att fullgöra skolplikten samt annan pedagogisk verksamhet) ska vara skyldig att rapportera missförhållanden till sin förskolechef eller rektor. Förskolechefen eller rektorn föreslås få ansvar för att utreda och avhjälpa missförhållandet. Allvarliga missförhållanden ska enligt utredaren anmälas till Skolinspektionen eller till den kommun som har tillsyn över utbildningen eller verksamheten (prop. 2011/12:1 utg.omr. 16 s. 50). Regeringen har aviserat en proposition i frågan under våren 2013.

Genom regeringsbeslut i juni 2011 (U2011/567/S och U2011/2649/S) har Skolverket fått ett förnyat uppdrag att stärka skolans värdegrund och arbete mot diskriminering och kränkande behandling. Uppdraget ska löpande redovisas i myndighetens årsredovisning och slutrapporteras till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 20 januari 2015. Uppdraget har i regleringsbrevet för 2012 ändrats på så sätt att det även ska ingå att kartlägga omfattningen av problemet med s.k. maktlekar i bl.a. gymnasieskolan samt att föreslå hur skolorna kan arbeta med att förebygga sådana maktlekar. Denna del av uppdraget har rapporteras till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i februari 2013 (U2012/736/S).

Utskottet vill i sammanhanget framhålla att skolans ansvar att förmedla de grundläggande värden som det svenska samhället vilar på slås fast i den nya skollagen. Vid sidan om kunskapsuppdraget är det skolans viktigaste uppdrag. Ett aktivt värdegrundsarbete på varje skola som involverar såväl personal som elever är enligt utskottet en förutsättning för en trygg skolmiljö. Utskottet anser att något uttalande från riksdagen inte är motive-

rat med hänvisning till pågående myndighetsuppdrag som rör mobbning och kränkande behandling samt att en proposition om en motsvarighet till lex Sarah inom skolväsendet är aviserad. Därmed avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub494 (S) yrkande 22.

Registerkontroll av personal i gymnasieskolan

Lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg syftar till att öka skyddet för barn genom att förhindra att personer som har dömts för vissa brott anställs i förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg. Den som erbjuds anställning inom de aktuella skolformerna ska lämna ett registerutdrag från belastningsregistret. Registerutdrag som ska ligga till grund för prövningen enligt lagen förutsätts i förekommande fall innehålla uppgifter om begångna sexualbrott enligt 6 kap. brottsbalken och andra brott som innefattar allvarliga kränkningar av andra människor, såsom mord, dråp, grov misshandel, människorov, grovt rån och barnpornografibrott. Registerkontrollen omfattar alla typer av anställningar och alla personalkategorier. I den proposition som riksdagen biföll när lagen tillkom sades följande i fråga om registerkontroll av personal i gymnasieskolan (prop. 1999/2000:123 s. 22, bet. 2000/01:UbU4, rskr. 2000/01:6).

När det gäller ungdomar inom gymnasieskolan kan hävdas att skyddsbehovet inte gör sig lika starkt gällande. Dessa ungdomar kan antas ha större möjligheter att freda sig själva än de mindre barnen. Mot detta kan anföras att en elev ofta befinner sig i en viss beroendeställning gentemot en vuxen person, vilket kan utnyttjas av olämplig personal. På grund av skolplikten och elevernas ålder gör sig dock argument om en trygg och säker miljö starkast gällande i den obligatoriska skolan.

Utskottet står alltså bakom uttalandena i propositionen. Därmed avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub494 (S) yrkande 24.

Marknadsföring av gymnasieutbildning

Sveriges Kommuner och Landsting och Friskolornas Riksförbund har i samarbete med bl.a. Konsumentverket tagit fram ett underlag till stöd för skolhuvudmännens marknadsföring av gymnasieutbildning. Underlaget innehåller bl.a. en checklista över vad marknadsföringen kan omfatta, som kan vara till hjälp och stöd.

Av marknadsföringslagen (2008:486) följer att marknadsföring ska stämma överens med god marknadsföringssed. Marknadsföring ska också utformas och presenteras så att det tydligt framgår att det är fråga om marknadsföring (5 och 9 §§). Med andra ord får reklam inte vara utformad så att den uppfattas som redaktionell text, utan ska uppfattas som just reklam.

Utskottet kan därför i dagsläget inte se något behov av att se över gällande bestämmelser om marknadsföring av gymnasieutbildning och avstyrker därmed motion 2012/13:Ub427 (SD).

Övrigt

När det gäller yrkandet om funktionshindrade gymnasieelevers skolskjuts vill utskottet anföra följande. Kommunernas skyldighet att i vissa fall ordna kostnadsfri skolskjuts för elever i grundskolan regleras i 10 kap. 32, 33 och 40 §§ skollagen (2010:800). Elever i gymnasieskolan har inte samma lagstadgade rätt till skolskjuts. Kommunernas skyldigheter när det gäller gymnasieelevernas resor regleras i en särskild lagstiftning för dagliga elevresor. Av 2 § lagen (1991:1110) om kommuners skyldighet att svara för vissa elevresor framgår att för en elev som har rätt till studie-hjälp enligt studiestödslagen (1999:1395) ska den kommun som enligt 29 kap. 6 § skollagen (2010:800) är elevens hemkommun ansvara för elevens kostnader för dagliga resor mellan bostaden och skolan. Ansvaret gäller för sådana resor där färdvägen är minst sex kilometer. Stödet ska ges kontant eller på annat lämpligt sätt enligt kommunens bestämmande. Om stödet ges kontant är kommunen inte skyldig att ge högre ersättning än vad som motsvarar 1/30 av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken för varje hel kalendermånad som eleven har kostnader för resor mellan bostaden och skolan. Elever som studerar utomlands har rätt till bidrag till dagliga resor enligt ovanstående lag och enligt förordningen om bidrag till utlandsstudierande för dagliga resor. Dessa bestämmelser finns införda i Centrala studiestödsnämndens författningssamling (CSNFS 1983:17). Elever som studerar utomlands har således rätt till bidrag enligt två olika regelverk. En översyn av reglerna för resor för elever som studerar utomlands görs dock inom ramen för 2012 års studie-hjälpsutredning som ska redovisa sitt uppdrag senast den 30 juni 2013 (dir. 2011:122). Det kan tilläggas att när det gäller gymnasieelever med funktionsnedsättning som inte kan åka i kollektivtrafiken finns det i vissa fall möjlighet att få färdtjänst enligt de bestämmelser som följer av lagen (1997:736) om färdtjänst. Utskottet kan inte se annat än att regelverket när det gäller elevresor för elever med eller utan funktionshinder som studerar i Sverige är väl avvägt och vill inte föregripa den utredning som pågår vad gäller bestämmelser för resor för elever som studerar utomlands. Därmed avstyrks motion 2012/13:Ub368 (S).

När det gäller yrkandet om att den parlamentariska socialförsäkringsutredningen ska få ett tilläggsdirektiv gällande ekonomisk kompensation till elever som felaktigt placerats i gymnasiesärskola kan utskottet konstatera att utredningens övergripande uppdrag gäller hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet (dir. 2010:48, dir. 2012:90). Utskottet bedömer att den efterfrågade utvidgningen av utredningsuppdraget inte bör ske inom ramen för det givna uppdraget och avstyrker därmed motion 2012/13:Ub382 (S).

När det slutligen gäller yrkandet om en utbildningsgaranti för unga vill utskottet erinra om att den tillfälliga satsning på arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning som riksdagen tidigare ställt sig bakom hösten 2010 (bet. 2010/11:

UbU2, rskr. 2010/11:125) kommer att förlängas. Den förlängda satsningen innebär att dessa ungdomar under vissa förutsättningar kan få den högre bidragsnivån inom studiemedlet för studier på grundläggande eller gymnasial nivå som påbörjas under 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 15, bet. 2012/13:UbU2, rskr. 2012/13:125). Vidare vill utskottet hänvisa till att regeringen i juni 2012 tillsatte en utredning som ska föreslå hur arbetet med unga som varken studerar eller arbetar kan utvecklas (dir. 2012:70). I utredningens uppdrag ingår att se över om ansvarsfördelningen mellan kommunerna och de statliga myndigheterna behöver förtydligas och särskilt göra en översyn av det kommunala informationsansvaret för unga som inte har fyllt 20 år och som inte går i gymnasieskolan. Utredningen ska också analysera olika statistiska källor som kan användas för att kartlägga gruppen unga som varken arbetar eller studerar och utifrån analysen föreslå kvalitetssäkrade statistiska mått som gör det möjligt för myndigheter och kommuner att regelbundet få kunskap om denna grupp av unga. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 augusti 2013. Utskottet anser mot bakgrund av den förlängda satsningen på ungdomar i åldern 20–24 år som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning och den pågående utredningen om hur arbetet med unga som varken studerar eller arbetar kan utvecklas att något uttalande från riksdagen inte är motiverat. Därmed avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub489 (S).

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsyrkanden om gymnasieskolan (S, M och MP) som tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Utskottets ställningstagande

I detta betänkande behandlas ett antal motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet behandlade under riksmötena 2010/11 och 2011/12 och som riksdagen avslög i enlighet med utskottets förslag (bet. 2010/11:Ub8, bet. 2011/12:Ub15).

Utskottet ser ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför motionerna 2012/13:Ub215 (S), 2012/13:Ub240 (MP), 2012/13:Ub291 (S), 2012/13:Ub303 (S), 2012/13:Ub304 (S), 2012/13:Ub307 (M), 2012/13:Ub318 (S), 2012/13:Ub320 (S), 2012/13:Ub336 (M), 2012/13:Ub350 (S), 2012/13:Ub356 (S), 2012/13:Ub365 (S) yrkande 2, 2012/13:Ub367 (M), 2012/13:Ub369 (S), 2012/13:Ub376 (S), 2012/13:Ub380 (S), 2012/13:Ub383 (MP) yrkande 1, 2012/13:Ub436 (S), 2012/13:Ub441 (S), 2012/13:Ub442 (S), 2012/13:Ub455 (MP) yrkande 2 och 2012/13:Ub463 (MP).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Framtidens gymnasieskola m.m., punkt 1 (S)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 1 och avslår motionerna

2012/13:So484 av Fredrik Schulte (M) yrkande 4,

2012/13:Ub364 av Christer Engelhardt (S) och

2012/13:Ub397 av Mikael Oscarsson (KD).

Ställningstagande

Utbildning är nyckeln till framtidens jobb och konkurrenskraft, men också till människors frihet att forma sina egna liv. Sverige är och ska förbli en nation som satsar på kunskap. Däri ligger vår konkurrenskraft. Vägen framåt är inte låga löner och sämre arbetsmiljö. Ska vi möta utmaningen som ett modernt land som investerar för framtiden måste vi investera i utbildning i dag och rusta unga människor för att möta framtiden.

Dagens gymnasieskola står inför helt andra utmaningar än vad som gällde för bara några årtionden sedan. I dag krävs en gymnasieutbildning för att få ett jobb och för att klara sig i ett alltmer komplext och kunskapsintensivt samhälle. Det blir tydligt inte minst när man studerar långtidsarbetslöshet bland ungdomar. Den viktigaste orsaken till att ungdomar är långvarigt arbetslösa är just bristande utbildning. Dagens och framtidens arbetsliv och samhälle kräver gedigna kunskaper av alla. Förändringarna på arbetsmarknaden, och kraven på att förvärvsarbetande ska kunna byta arbetsplats, yrke eller bransch, gör att unga som inte får med sig tillräckliga kunskaper från gymnasieskolan har det svårt i dag och kommer att få det än svårare i framtiden. Att successivt höja kraven på kunskap har därför varit både naturligt och nödvändigt mot bakgrund av samhällets utveck-

ling. Kunskapsekonomin kräver att alla har minst en gymnasieexamen. Alla gymnasieprogram ska också förbli minst treåriga. Unga människor måste därför rustas för att möta framtiden.

Vi vill att alla elever i gymnasieskolan ska kunna välja mellan tydliga inriktningar som syftar till vidare studier eller direkt till ett yrke. Samtliga utbildningar ska ge gedigna kunskaper och leda till en gymnasieexamen. Därigenom blir alla väl rustade för att klara arbetslivet och fortsatt utbildning. Genom studier ska eleverna också skaffa sig en grund med bestående kunskaper som utgör den gemensamma referensram som alla i samhället behöver. Utbildningen ska främja elevernas utveckling till ansvars-kännande människor som aktivt deltar i och utvecklar yrkes- och samhällslivet. En hög kunskapsnivå är också grundläggande för möjligheten att utöva sina demokratiska fri- och rättigheter.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

2. Avhopp från gymnasieskolan, punkt 2 (S, MP)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 6 och avslår motion

2012/13:Ub504 av Jennie Nilsson (S).

Ställningstagande

Det krävs nationella mål och en strategi utvecklad mellan stat och kommun för att fler elever ska fullfölja sin gymnasieutbildning. Det ska ställas tydliga krav på att skolorna ska arbeta för att alla elever ska fullfölja sin gymnasieutbildning. Skolan har ett ansvar att se varje elev. Uppläggningsen av undervisningen behöver ses över och särskilda insatser initieras för att öka elevernas motivation att fullfölja sin gymnasieutbildning.

Undervisningen i de gymnasiegemensamma kurserna bör också präglas mer av den utbildning som eleven går genom s.k. infärgning. Motivationen och resultaten ökar avsevärt om eleverna ges möjlighet att arbeta med dessa ämnen i ett sammanhang som är tydligare kopplat till programmets inriktning. Inte minst för att förbättra resultaten inom de gymnasiegemensamma ämnena behöver undervisningens upplägg förnyas för att göra den mer relevant för elever med olika bakgrund och studiemål. Vissa mål i de

gymnasiegemensamma ämnena kan uppnås genom en starkare samverkan med karaktärsämnena. Även om utbildningen i de gymnasiegemensamma kurserna får olika upplägg ska målen vara gemensamma.

Regeringen försöker motverka avhopp från gymnasiet genom att sänka kunskapskraven i svenska och engelska för en hel generation elever på yrkesprogrammen. Att man sänker kunskapskraven skulle naturligtvis kunna innebära att statistiken över hur många som når målen förbättras, men det sker till ett högt pris både för gymnasieeleverna personligen och för Sveriges konkurrenskraft. Det är också troligare att avhoppet ökar då allt fler elever på grund av att yrkesprogrammen inte leder vidare till fortsatta studier väljer bort yrkesprogrammen trots att de har inriktningar som intresserar eleverna mer.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

3. Grundläggande högskolebehörighet för elever på yrkesprogrammen, punkt 3 (S, MP, V)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP), Rossana Dinamarca (V) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Ub209 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 1,

2012/13:Ub477 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 1 och

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 3, 11 och 19.

Ställningstagande

Gymnasieskolan ska ge bästa möjliga förutsättningar för arbete och fortsatta studier. I detta ligger även möjligheten att byta arbete eller sysselsättningsform. Om den som vill starta eget inte tar steget på grund av kunskapsbrister förlorar samhället i tillväxt. Den som långvarigt vantrivs med sitt befintliga arbete löper större risk att bli sjuk. Den som arbetar i en bransch med en kortvarig eller långvarig nedgång och inte kan byta yrke eller arbetsplats på grund av att han eller hon inte kan förstärka sin kompetens eller omskola sig löper risk att bli långtidsarbetslös. Inom många yrken, inte minst de som yrkesprogrammen är inriktade mot, är det ofta en förutsättning att kunna byta arbete för att orka med ett helt yrkesverksamt liv. Ju fler som har möjlighet att själva göra valet att byta arbetsplats, yrke eller bransch, desto rikare och mer jämlikt blir Sverige.

Detta kräver dock att de grundläggande kunskapskraven på alla gymnasieprogram är relativt höga. Därför ska alla gymnasieprogram ge grundläggande behörighet till högskoleutbildning. Det är nödvändigt eftersom dagens moderna arbetsliv, och möjligheten att utvecklas inom sitt arbete eller starta eget, kräver goda kunskaper i bl.a. svenska och engelska. Det är också nödvändigt för att ge alla möjlighet och göra avståndet kort när det gäller att gå vidare till yrkeshögskola eller högskoleutbildning. Alla gymnasieprogram ska därför i fortsättningen ge grundläggande behörighet till högskoleutbildning, och alla gymnasieprogram ska leda fram till en gemensam gymnasieexamen.

Genom gymnasiereformen minskar tiden för de gymnasiegemensamma ämnena, vilket i kombination med en höjning av kraven för grundläggande högskolebehörighet skapar en uppdelning mellan de olika gymnasieprogrammen som saknar grund. Det ökar klyftorna och är tillväxtfientligt. Att det inte ens ska vara möjligt att nå grundläggande behörighet om man använder hela sitt individuella val, utan man måste läsa utökat program eller studera inom vuxenutbildningen, förstärker detta.

Gymnasiereformen flyttar över ansvaret för att alla elever får nödvändiga kunskaper för ett helt yrkesliv från gymnasieskolan till den kommunala vuxenutbildningen.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad som ovan anförts.

4. Längden på gymnasieskolans nationella program, punkt 4 (S, MP, V)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP), Rossana Dinamarca (V) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 7.

Ställningstagande

Vi avvisar bestämt regeringens nya förslag om kortare gymnasieprogram helt utan teoretiska kurser. Arbetsgivarna kräver i dag att de unga har gymnasiekompetens – då måste samhället ge alla unga möjlighet att skaffa sig det. Och flera möjligheter, samtidigt som vi hittar nya former för det. Det här förslaget visar att regeringen har gett upp om den svenska skolan. Sverige har den första regeringen i vår historia – och förmodligen den enda i världen – som sänker utbildningsambitionerna för nästa generation.

Utgångspunkten måste vara att all gymnasieutbildning ska leda vidare till arbete eller högre studier, och inte raka vägen till försörjningsstöd. Vi måste ha högre kunskapskrav för de unga. Alla gymnasieprogram ska förbli minst treåriga.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

5. Fördelning av resurser efter elevernas förutsättningar och behov, punkt 5 (S, MP)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 9.

Ställningstagande

Eleverna behöver få stöd och resurser efter behov. Varje kommun ska ha både nödvändiga system och en skyldighet att fördela resurser mellan skolorna utefter elevernas behov. Varje elev som inte klarar en kurs ska omedelbart erbjudas stöd för att klara kursen. Skolor bör noga följa elevernas resultat och analysera varför elever avbryter sin utbildning. Skolor som inte når resultat och uppfyller kvalitetskraven måste upprätta en handlingsplan som ska godkännas nationellt. Dåliga skolor ska kunna läggas ner.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

6. Utmaningar för duktiga elever, punkt 6 (S)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 12.

Ställningstagande

För elever som snabbt tillägnar sig kunskap ska undervisningen innebära en utmaning och det ska det bli lättare att få gå vidare, lära sig mer och djupare. Den gymnasieelev som vill ska kunna läsa enskilda ämnen på högskolenivå. Vattentäta skott mellan olika skol- och utbildningsformer som hindrar individens utveckling ska undanröjas.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

7. Behörighetskrav till gymnasieskolans nationella program, punkt 7 (S, V)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Rossana Dinamarca (V) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Ub209 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 2 och

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 17.

Ställningstagande

Det behövs godkänt i åtta ämnen i grundskolan – däribland svenska, engelska och matematik – för att vara behörig till ett yrkesprogram. För behörighet till de högskoleförberedande programmen krävs godkänt i tolv ämnen inklusive svenska, engelska och matematik. De differentierade behörighetsreglerna ger en stark signal till både elever och föräldrar om vilken ambitionsnivå olika elever ska lägga sig på, vilket i förlängningen avsevärt kan minska deras framtida valmöjligheter till högre studier. Att dra en gräns mellan yrkesprogrammets och de studieförberedande programmets behörighetskrav är inte befogat.

Vi föreslår därför att det som huvudregel ska krävas godkänt i svenska (eller svenska som andraspråk), engelska och matematik samt ytterligare fem ämnen för intagning till alla nationella program eller motsvarande. Det gör att även elever med snävare intressen med inriktning mot antingen praktisk-estetiska utbildningar eller samhälls- och naturvetenskapliga utbildningar får möjlighet att bli behöriga till samtliga program.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad som ovan anförts.

8. Studie- och yrkesvägledning, punkt 8 (S, V)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Rossana Dinamarca (V) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 15 och avslår motion

2012/13:Ub295 av Ola Johansson (C).

Ställningstagande

För att få arbete behöver ungdomar i gymnasieskolan utbilda sig för uppgifter och färdigheter som arbetsgivarna efterfrågar. Med dagens många valmöjligheter behöver eleverna få god information om vilka vidare studie- och karriärmöjligheter olika studieval ger. En bra karriärvägledning kan också förhindra avhopp och stärka studiemotivationen hos eleverna. Det finns stora behov av att långsiktigt och brett förbättra kontakterna mellan utbildning och yrkesliv inom både de högskoleförberedande programmen och yrkesprogrammen.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

9. Lärlingsutbildning, punkt 9 (S)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 8 och avslår motion

2012/13:Ub331 av Margareta B Kjellin (M).

Ställningstagande

Lärlingsutbildning kan vara ett verksamt sätt att höja kvaliteten i utbildningen, men försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning har tyvärr inte varit framgångsrik för att motverka avhopp. Enligt Skolverkets

utvärdering av de tre första åren med gymnasial lärlingsutbildning hoppade var fjärde elev av under det första studieåret och ytterligare 10 procent hoppade av under det andra året på sin lärlingsutbildning. De flesta bytte till en mer skolförlagd yrkesutbildning. Mindre än hälften i den första kullen, 44 procent, fick ett slutbetyg efter tre års studier och endast 30 procent klarade kraven för grundläggande behörighet. I jämförelse med den mer skolförlagda yrkesutbildningen är det ett klen resultat då motsvarande siffror där är 68 respektive 56 procent (Rapport 373, 2012).

Det är uppseendeväckande siffror eftersom lärlingsutbildningen bl.a. har införts för att minska avhoppet från gymnasieskolans yrkesprogram. För att den gymnasiala lärlingsutbildningen ska bli bra krävs justeringar av programmets upplägg. Skolverket lyfter bl.a. fram att starten på utbildningen eventuellt bör omprövas så att den blir mer skolförlagd under de första terminerna och mer arbetsplatsförlagd de sista. I Nationella lärlingskommitténs utvärdering av försöksverksamheten med lärlingsutbildning dras slutsatsen att det behövs en omfattande skolförlagd period med både allmänteoretiskt och yrketeoretiskt innehåll i början av utbildningen för att introduktionen ska bli bättre och avhoppet minska. Vikten av kompetenta handledare på de arbetsplatser som tar emot elever betonas också av kommittén, och handledarutbildningen måste därför uppvärderas. Det påpekas även att den arbetsplatsförlagda utbildningen inte ska ersätta utan komplettera den skolförlagda utbildningen och att det fortfarande behövs kompetenta yrkeslärare på skolorna. Det är bra att regeringen nu till slut har tagit till sig dessa utvärderingar.

Införandet av en lärlingsutbildning i gymnasieskolan måste följas upp så att det blir verklig kvalitet i lärlingsutbildningen. De nationella programråden ska ges i uppdrag att ta fram kriterier för godkännande av de arbetsplatser och de handledare som tar emot lärlingar samt utveckla system för kvalitetssäkring för den gymnasiala lärlingsutbildningen. Ett nationellt lärlingsråd med företrädare för arbetsmarknadens parter och branscher bör inrättas för att samordna den fortsatta uppbyggnaden av lärlingsutbildningen.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

10. Arbetsmarknadens parter och yrkesprogrammen, punkt 11 (SD, V)

av Carina Herrstedt (SD) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub477 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Erfarna kvalificerade yrkesarbetare och deras arbetsgivare är de som vet bäst vilka kunskaper och färdigheter som behövs inom ett yrke. Vi vill därför ge arbetsmarknadens parter större inflytande över kursplaner och mål för den yrkesförberedande delen av utbildningen. De partssammansatta yrkesråden (lokalt) och yrkesnämnderna (centralt) ska få möjlighet att vara med och anpassa, utveckla och förnya utbildningsutbudet och innehållet så att det motsvarar den kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

11. Nationella programråd och yrkesprogrammen, punkt 12 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub477 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Om parterna ska kunna ta ansvar för en kvalitetssäkrad yrkesutbildning måste de ha inflytande över dimensioneringen av utbildningarna. Den fria etableringsrätten har lett till att pengar har styrts mot billiga eller populära utbildningar som inte efterfrågas på arbetsmarknaden. Etableringen sker i sådan fart att skolorna inte hinner ordna bra praktikplatser och säkra en god färdigutbildning. Antalet elever inom de olika yrkesförberedande programmen är inte anpassat till hur många som kan förväntas få anställning inom yrket. Det är en förutsättning att för att garantera en god övergång mellan gymnasieskola och arbetsliv. Vänsterpartiet vill ge programråden ett utökat mandat att styra över etableringen av nya yrkesprogram. Exempelvis ska man ha möjlighet att säga nej till ny skoletablering som leder till överetablering.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

12. Inflytande för elever i gymnasieskolan, punkt 13 (S)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorps (S) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 23 och avslår motion

2012/13:Ub209 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Elevers möjlighet till organisering och inflytande behöver stärkas. Att elever är delaktiga och får ta ansvar skapar också en tryggare skola och en bra studiemiljö.

Under flera år fanns det en försöksverksamhet med lokala styrelser med elevmajoritet i kommunala gymnasieskolor. Den verksamheten har nu avskaffats. Försöksverksamheten fungerade ytterst väl och bidrog aktivt till bättre skolmiljöer, ett mer aktivt ansvarstagande från elevernas sida och en ökad demokratisering av skolan. På samma sätt som arbetstagare har inflytande på sina arbetsplatser borde gymnasieelever ges inflytande i skolan. Möjligheten att inrätta lokala styrelser med elevmajoritet i de kommunala gymnasieskolorna bör således återinföras.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

13. Inflytande för elever i gymnasieskolan, punkt 13 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub209 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 4 och avslår motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 23.

Ställningstagande

Det måste finnas en strävan efter att stärka elevernas inflytande. Oftast begränsas inflytandet till sociala frågor som rör måltider, skolgården, rastverksamhet m.m. Jag anser att även delar som har anknytning till hur undervisningen organiseras, såsom diskussioner om förbättrad samordning av provperioder, en jämn arbetsbelastning för eleverna under läsåret, innehåll i temaveckor och inte minst trygghetsarbete och ordningsregler bör kunna vara föremål för ett vitalt elevinflytande.

Såväl elevrepresentanter som elevskyddsombud ska ha rätt till utbildning och kompensatoriskt stöd för den undervisning de går miste om under sin utbildning. Skolan ska också vara skyldig att tillhandahålla lokaler så att elever och elevrepresentanter kan hålla de möten och andra sammankomster som krävs för att de ska kunna utöva det inflytande de har rätt till.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

14. Nya inriktningar på de nationella programmen m.m., punkt 14 (S, MP)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 13 och avslår motionerna

2012/13:Ub287 av Isak From m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2012/13:Ub329 av Ellen Juntti (M) och

2012/13:Ub413 av Abdirizak Waberi (M).

Ställningstagande

En jämställd gymnasieskola är en skola där både unga kvinnor och unga män trivs, utvecklas och lär sig mycket. Men i gymnasieskolan finns betydande skillnader i prestationer, upplevelser och preferenser mellan grupperna unga kvinnor och unga män. Unga män presterar i genomsnitt sämre än unga kvinnor och får därför sämre betyg. Unga kvinnor är mer stressade i skolan och mår generellt sämre i tonåren.

Det är en utmaning för skolan att bryta de könsnormer som grundläggs utanför skolans väggar. Om jämställdhetsarbetet i skolan ska bli effektivt måste det bedrivas kontinuerligt och inte i projekt under en begränsad tid vare sig nationellt eller på den enskilda skolan. Jämställdhetsarbetet i skolan bör bedrivas enligt principen om jämställdhetsintegrering.

Det finns ett behov av att förstärka den del av jämställdhetsarbetet som handlar om ämnesstoffet och ämnesdidaktiken. Ämnesstoffet måste spegla både kvinnors och mäns erfarenheter. Om skolan via läroböckerna och undervisningen i de olika ämnena ger en enkönad bild av exempelvis historien, litteraturhistorien eller samhällskunskapen, som i huvudsak innebär att endast männens erfarenheter representeras, är detta ett allvarligt jämställdhetsproblem. Ämnesdidaktiken och arbetssätten i skolan bör så långt möjligt bygga på evidens och varieras för att passa elevers olika sätt att lära. Jämställdhet är ett kunskapsområde, och lärare behöver kunskaper för att kunna anlägga jämställdhetsperspektiv på ämnesinnehållet och ämnesdidaktiken i skolan.

Programvalen till gymnasieskolan är könsstereotypa – särskilt valen till de yrkesförberedande programmen. Morgondagens samhälle möter också andra utmaningar än dagens, och det är beklagligt att regeringen inte har sett över programstrukturen utifrån detta. Nya inriktningar som attraherar både unga kvinnor och unga män kan vara ett verksamt sätt att undvika de förluster som starka traditioner vid val och vattentäta skott mellan olika ämnesinriktningar ger upphov till. Det kan t.ex. röra sig om utbildningar som innehåller både vård och teknik, eller som kombinerar bygg och arkitektur. Det skulle inte bara göra gymnasieskolans innehåll mer modernt, det skulle också stärka jämställdheten och minska risken för att vi går miste om enskilda individers engagemang och förmågor på grund av att traditionella strukturer påverkar valet av studieinriktning.

I dag har yrkesprogram som domineras av manliga elever fler och tydligare yrkesutgångar än program där de flesta studerande är kvinnor. Detta måste ses över; alla yrkesprogram ska ha tydliga yrkesutgångar.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

15. En tvärvetenskaplig inriktning på samhällsvetenskapsprogrammet m.m., punkt 15 (S)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 14.

Ställningstagande

Ett område där dagens gymnasieutbildningar innehållsmässigt behöver uppdateras är möjligheten att läsa de stora språken. Bland kurserna i moderna språk dominerar spanska, franska och tyska. Stora språk såsom arabiska och kinesiska har dock vuxit i betydelse både i Sverige och globalt sett. Dessa, och även andraspråk, är viktiga då många som bor i Sverige talar dessa språk. Språken är också viktiga av handelspolitiska skäl och för att man bättre ska kunna förstå den globala utvecklingen inom samhällskunskap och ekonomi. Att modersmåslärare inte längre ska undantas från kravet på lärarlegitimation utan ska ha en lärarutbildning och ämneskompetens i modersmålet höjer kvaliteten på den viktiga modersmålsundervisningen, men är också viktigt eftersom de då kan undervisa elever som inte har språket som modersmål. Modersmåsläraren blir därmed också lärare i moderna språk.

Det socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbara samhället aktualiserar behovet av en bred förståelse för det komplexa samspelet mellan naturprocesserna och samhällsplaneringen. Tvärvetenskaplig forskning och utbildning är avgörande för att åstadkomma en hållbar samhällsutveckling. För många ungdomar är valet mellan natur- och samhällsvetenskaplig utbildning svårt. Genom gymnasiereformen finns det en inriktning på naturvetenskapsprogrammet som heter naturvetenskap och samhälle.

Vi föreslår att regeringen inrättar en motsvarande inriktning på samhällsvetenskapsprogrammet med fokus på en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Därigenom får gymnasieskolan en gemensam tvärvetenskaplig utbildningsväg inom de båda programmen. Utbildningsvägen ger eleverna möjlighet att avvakta med det definitiva valet mellan naturvetenskaps- och samhällsvetenskapsprogrammen och förhindrar därmed felval och inläsningseffekter som kan bli konsekvensen av den beslutade gymnasiereformen. Med detta förslag kommer färre elever att behöva ta omvägen via komvux eller tekniskt basår när de vill vidare till högre studier. Dessa elever kommer således snabbare ut på arbetsmarknaden.

EU-kommissionen har listat åtta nyckelkompetenser för ett livslångt lärande. En av dessa är digital kompetens. Digital kompetens är ett vitt begrepp som innefattar flera olika delar, från att ha kunskaper i hur man hanterar datorer, mobiltelefoner och programvaror till att utveckla en kritisk och reflekterande attityd till informations- och kommunikationsteknologi.

Det finns två huvudskäl till att förstärka arbetet med it i gymnasieskolan. Det ena är det pedagogiska. It är ett bra verktyg att bedriva undervisning med och it-användning stöder de flesta ämnen och lärsituationer. Det andra handlar om skolans uppdrag att rusta eleverna för framtiden, såväl som medborgare som arbetstagare eller företagare. Kravet på att behärska

it är starkt redan i dag och kommer att vara en självklarhet i framtiden. Därför är det viktigt att skolan hjälper till att överbrygga digitala klyftor och kompenserar för elevernas olika förutsättningar utifrån hemförhållanden.

Sverige är ett av världens mest teknikutvecklade länder och ska även i fortsättningen vara en framstående it-nation. Därför är det oroande att Sverige har halkat efter jämfört med andra länder när det gäller utvecklandet av lärandet med stöd av digital teknik. Skolverkets uppföljning, som presenterades våren 2009, visar att tillgången till it i gymnasieskolan ökar men framför allt att det finns betydande skillnader mellan gymnasieskolorna. Vi vill ha en modern gymnasieskola för alla elever. Elevernas tillgång till it är en central del av detta. Staten har ett ansvar, och detta måste tydliggöras i en nationell it-strategi för gymnasieskolan. Det kommer att stärka Sverige som kunskapsnation.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

16. Självbestämmande och konsumentkunskap, punkt 16 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:So542 av Gunvor G Ericson m.fl. (MP) yrkande 5 och

2012/13:Ub242 av Esabelle Dingizian m.fl. (MP) samt

avslår motion

2012/13:Ub346 av Johan Johansson (M).

Ställningstagande

Miljöpartiets grundsyn är att skolan ska stödja eleverna i deras utveckling till självständiga, trygga individer. Självklart är det samhällets uppgift att skydda alla ungdomar från alla former av våld och förtryck. En del i detta är att ge alla ungdomar, särskilt unga kvinnor, konkret information om rätten att bestämma över sitt liv, sin sexualitet och sitt val av partner samt hur samhället kan stödja dem i det.

Barn och unga uppmärksammas alltmer som aktiva och kraftfulla konsument. Marknadsföringen riktar sig mer direkt till unga, och trenden har ökat markant på senare år. Det finns samtidigt en förväntan från samhället att unga vuxna ska ta ansvar för sig själva och sin ekonomi. Som självständiga vuxna förväntas unga på ett medvetet sätt ingå avtal om abonnemang kring bl.a. telefoni, internet, boende, elförbrukning, mikrolån och mycket mer. Finansinspektionen menade redan 2008 att privatekonomi får alldeles för lite utrymme i dagens skola. Att lägga ansvaret på föräldrarna är en för enkel utväg och ställer höga krav på att föräldrarna själva har dessa

kunskaper. Ungas förmåga att vara aktiva och medvetna konsumenterna och kunna ta ansvar för sin egen ekonomi ska inte bero på vilka hemförhållanden de kommer från. Skolan ska vara kompensatorisk och verka för att dessa skillnader utjämnas. Det är en självklarhet att frågor som hem- och konsumentkunskap där privatekonomi ingår ska få större utrymme i skolorna och i synnerhet i gymnasieskolan. Unga måste förberedas för att få en god grund att stå på när de börjar tjäna egna pengar och få vägledning i hur man gör medvetna val för en god ekonomi. Då måste också skolans roll i det stärkas.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

17. Estetisk verksamhet som gymnasiegemensamt ämne, punkt 17 (S, MP, V)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP), Rossana Dinamarca (V) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S) yrkande 27,

2012/13:Ub209 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 3 och

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 16.

Ställningstagande

Vi tycker att det är självklart att alla gymnasieelever ska utveckla och använda sin fantasi och kreativitet samt förmågan att kommunicera genom att delta i estetisk verksamhet. Det krävs också kunskaper för att ta del av och tolka det kulturella utbudet. Kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer är dessutom en av de åtta nyckelkompetenser för livslångt lärande som fastställts av EU och som Sverige har ställt sig bakom. Estetik, kreativitet och förmåga att uttrycka sig konstnärligt är vidare en tillgång i många yrken och bör därför ingå som ett gymnasiegemensamt ämne i de nationella programmen i gymnasieskolan.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad som ovan anförts.

18. Utvärdering av kostnaderna för gymnasiereformen m.m., punkt 18 (S, V)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Rossana Dinamarca (V) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 10 och avslår motionerna

2012/13:Ub368 av Kerstin Nilsson (S),

2012/13:Ub382 av Anna-Lena Sörenson (S) och

2012/13:Ub489 av Sven Britton m.fl. (S).

Ställningstagande

Regeringen skär ned på gymnasieskolan och dess lärare, en av de mest centrala delarna av välfärden, samtidigt som de fokuserar på att sänka skatter. Det kan vi inte acceptera. Regeringen lade ut en besparing på gymnasieskolan från 2012 och framåt med hänvisning till gymnasiereformen Gy 2011. Kommunerna tvingas spara 675 miljoner kronor under 2012. En nedskärning som vi motsatte oss. Nedskärningen 2012 motsvarar nästan 1 400 lärartjänster. Regeringens plan för fortsatt nedskärning i gymnasieskolan var 895 miljoner kronor 2013, 1 360 miljoner kronor 2014 och 1 960 miljoner kronor för 2015 och framöver. Regeringen har nu dragit tillbaka besparingen om 895 miljoner kronor och lägger ut dessa 2013. Vi kommer nogsamt att följa utvecklingen i gymnasieskolan och genomförandet av den nya gymnasiereformen.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med en utvärdering av kostnaderna efter det första året med gymnasiereformen Gy 2011 som tillgodoser vad som ovan anförts.

19. Elevhälsan, punkt 19 (S, MP)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 21.

Ställningstagande

Ungas psykiska hälsa försämras i Sverige. Många ungdomar med psykisk ohälsa behöver hjälp och stöd i ett tidigt skede, och då behövs en väl fungerande elevhälsa med kunskap och resurser för att möta elever med psykisk ohälsa.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

20. Mobbning och kränkande behandling, punkt 20 (S, MP, V)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP), Rossana Dinamarca (V) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 22.

Ställningstagande

Den svenska skolan ska stå för absolut nolltolerans mot mobbning och kränkande behandling. Det är helt oacceptabelt att en enda elev ska behöva gå till skolan och vara rädd för att utsättas för mobbning och kränkningar. Elever som blivit utsatta för mobbning berättar ofta att de utsätts för en andra kränkning när de inte tas på allvar och inte blir trodda av de vuxna i sin närhet. Vi behöver förstärka arbetet mot mobbning, kränkningar, trakasserier och diskriminering i skolan. För att skolorna ska ha möjlighet att genomföra ett lyckat arbete mot mobbning krävs kvalitetssäkrade och evidensbaserade anti-mobbningsmetoder och kunskap och kompetens om mobbningens mekanismer. Lärare och annan skolpersonal behöver få den kunskap och kompetens som krävs för att kunna arbeta förebyggande mot mobbning och för att kunna hantera reella mobbningsituationer. Det behövs forskning om och utvärdering av vilka metoder mot mobbning som fungerar.

Vi har under flera år föreslagit att en "lex Sarah" ska införas i skolan. Detta innebär att all skolpersonal oavsett huvudman ska vara skyldig att rapportera missförhållanden i skolan eller om läroplanen eller värdegrunden inte följs, däribland om skolan inte får stopp på de kränkningar och trakasserier en elev utsätts för. En utredning har nu lämnat ett betänkande i frågan och vi ser fram emot ett konkret förslag på lagstiftning från reger-

ingen. Vi vill se över en skärpning av lagen om skolors skyldighet att agera mot mobbning så att skolor blir skyldiga att få stopp på mobbningen inom en viss tidsperiod och att skolan annars kan krävas på skadestånd.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som ovan anförts.

21. Registerkontroll av personal i gymnasieskolan, punkt 21 (S)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Adnan Dibrani (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 24.

Ställningstagande

Lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg syftar till att stärka barns och ungdomars skydd mot främst sexuella övergrepp genom att förhindra att personer som har dömts för vissa brott anställs inom de aktuella verksamheterna. Arbetsgivaren är enligt lagen skyldig att kräva ett brottsregisterutdrag från den person man vill anställa. Lagen omfattar alla – utan undantag för någon personalkategori – som söker arbete inom förskoleverksamhet, förskoleklass, skolverksamhet för skolpliktiga barn och skolbarnsomsorg. Däremot omfattas inte anställda i gymnasieskolan.

Vi menar att lagen innebär ett viktigt skydd för barn och ungdomar och bör utsträckas till att skydda alla minderåriga. Eftersom elever är minderåriga under gymnasiets första och andra år bör lagen även omfatta personer som söker arbete i gymnasieskolan.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad som ovan anförts.

22. Marknadsföring av gymnasieutbildning, punkt 22 (SD)

av Carina Herrstedt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub427 av Richard Jomshof och Mattias Karlsson (båda SD).

Ställningstagande

Enligt en undersökning från TNS Sifo 2012 spenderade gymnasieskolorna hela 42 miljoner kronor på reklam 2011, vilket ska jämföras med 20 miljoner kronor 2009. Det är mer än en fördubbling på två år.

Enligt Lisbeth Lundahl, professor i pedagogiskt arbete vid Umeå universitet, är det allvarigaste problemet dock den arbetstid som både rektorer, lärare och elever tvingas lägga ned på ren marknadsföring av den egna skolan. Det är en mycket stor kostnad som inte räknas in i undersökningen. Det rör sig således om stora resurser som annars hade kunnat användas till undervisning. Enligt Lundahl är gymnasiemarknaden en ond spiral för många skolor, där de skolor som tvingas lägga mest tid och pengar på marknadsföring i själva verket är de skolor som bäst skulle behöva resurserna på annat håll (Svenska Dagbladet, den 21 augusti 2012).

Antalet gymnasieskolor är i dag omkring 200 fler än för bara fem år sedan. Samtidigt står vi inför en situation där elevkullarna kommer att minska framgent, vilket innebär ökad konkurrens om eleverna. Detta kommer med stor sannolikhet att leda till att gymnasieskolorna tvingas till än större satsningar på reklam, med allt vad det innebär kopplat till diskussionen ovan.

Enligt Konsumentverket framgår det dessutom att vissa skolor bryter mot marknadsföringslagen, som stipulerar att riktad direktreklam inte får förekomma till barn under 16 år. Det förekommer också en påtagligt oseriös marknadsföring av många gymnasieskolor där det utlovas läsplatlor, betalda utlandsresor och ekonomiska bidrag, som då benämns ”studiebonus”.

Att skattemedel som är avsedda för undervisning används till oseriös marknadsföring och direkta ekonomiska bidrag, vilka måste kategoriseras som rena mutor, är djupt otillfredsställande enligt Sverigedemokraterna. Jag vill därför att tydliga regler för skolornas marknadsföring skrivs in i skollagen.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad som ovan anförts.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:So484 av Fredrik Schulte (M):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett nationellt sökområde för gymnasieskolan.

2012/13:So542 av Gunvor G Ericson m.fl. (MP):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd till ungdomars självbestämmande.

2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S):

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återinföra estetiska ämnen som gymnasiegemensamma ämnen i gymnasiet.

2012/13:Ub209 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att alla gymnasieskolans yrkesprogram, inklusive den gymnasiala lärlingsutbildningen, ska ge grundläggande behörighet till högskola.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det som huvudregel ska krävas godkänt i svenska (eller svenska som andraspråk), engelska och matematik samt ytterligare fem ämnen för antagning till alla nationella gymnasieprogram eller motsvarande.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att estetisk verksamhet bör ingå som ett obligatoriskt ämne i alla nationella program i gymnasieskolan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elevinflytande.

2012/13:Ub215 av Susanne Eberstein och Eva Sonidsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om adekvat utbildning i kost- och näringslära för dem som arbetar med att servera och laga mat.

2012/13:Ub240 av Jabar Amin m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att komma med förslag om att i skollagen göra ett tillägg som förpliktar alla gymnasieskolor att erbjuda sina elever kostnadsfri och näringsriktig mat.

2012/13:Ub242 av Esabelle Dingizian m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hem- och konsumentkunskap i gymnasiet.

2012/13:Ub287 av Isak From m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om anläggningsarbetares möjligheter på arbetsmarknaden som en följd av de tolkningar som görs av Gy 2011.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behov av körkortsbehörighet BCE i anläggningsbranschen och behoven av att ändra i Gy 2011 för att ge anställningsbarhet.

2012/13:Ub291 av Kristina Nilsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om gymnasieskolan.

2012/13:Ub295 av Ola Johansson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka attraktionskraften hos de gymnasiala yrkesutbildningarna genom att förbättra informationen om möjligheten för elever att läsa ämnen som ger behörighet att söka högskola.

2012/13:Ub303 av Christina Oskarsson och Jörgen Hellman (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa körkortsutbildning i skolan.

2012/13:Ub304 av Christina Oskarsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om högskolebehörighet på yrkesutbildningar.

2012/13:Ub307 av Christian Holm (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om drogtester i gymnasieskolan.

2012/13:Ub318 av Fredrik Lundh Sammeli och Hannah Bergstedt (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utöka lagen om registerkontroll av personal som arbetar med barn.

2012/13:Ub320 av Ann-Kristine Johansson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa körkortsutbildning i skolan.

2012/13:Ub329 av Ellen Juntti (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga en översyn av innehållet i de olika utbildningarna inom kreativa näringar och att man bör införa obligatoriska kurser som entreprenörskap, juridik, hur man driver företag och marknadsföring i dessa utbildningar.

2012/13:Ub331 av Margareta B Kjellin (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lärlingsutbildningar för undersköterskor.

2012/13:Ub336 av Finn Bengtsson och Per Bill (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att införa ett generellt peer review-system för att bedöma utbildningsresultat.

2012/13:Ub346 av Johan Johansson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att ytterligare integrera undervisning i privatekonomi inom ramen för gymnasieskolans befintliga läroplan.

2012/13:Ub350 av Pia Nilsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av fortbildning för gymnasielärare för att underlätta inläring hos eleverna.

2012/13:Ub356 av Pia Nilsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om demokratisk skolning och elevinflytande.

2012/13:Ub364 av Christer Engelhardt (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en utvärdering av reglerna för de nationella idrottsutbildningarna.

2012/13:Ub365 av Peter Johnsson (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla gymnasieprogram bör ge högskolebehörighet.

2012/13:Ub367 av Lotta Finstorp (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en god kontakt mellan elev, skola och vårdnadshavare.

2012/13:Ub368 av Kerstin Nilsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av funktionshindrade gymnasieelevers skoltransporter.

2012/13:Ub369 av Jasenko Omanovic och Ingemar Nilsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bättre styrning av gymnasieutbildningarna mot kommande behov av arbetskraft på arbetsmarknaden.

2012/13:Ub376 av Lena Sommestad m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerställa att gymnasieskolor erbjuder ungdomar utbildningsval som ger goda förutsättningar till framtida jobb som motsvarar behoven på arbetsmarknaden.

2012/13:Ub380 av Anna-Lena Sörenson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att åter göra gymnasieskolans yrkesförberedande program högskoleförberedande.

2012/13:Ub382 av Anna-Lena Sörenson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den pågående parlamentariska socialförsäkringsutredningen bör ges tilläggsdirektiv så att de problem som beskrivs i motionen blir utredda och utklarade.

2012/13:Ub383 av Jabar Amin m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om slopad övre åldersgräns för gymnasieskolan.

2012/13:Ub397 av Mikael Oscarsson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla möjligheterna att inrätta riksrekryterande utbildningar i sådana fall där det finns ett tydligt och väl dokumenterat arbetsmarknadsbehov och ett nationellt intresse.

2012/13:Ub413 av Abdirizak Waberi (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att ungdomar tidigt tar körkort.

2012/13:Ub427 av Richard Jomshof och Mattias Karlsson (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om reklamverksamhet inom det svenska skolväsendet.

2012/13:Ub436 av Johan Löfstrand och Fredrik Lundh Sammeli (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att behålla lokala skolstyrelser med elevmajoritet.

2012/13:Ub441 av Lars Eriksson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla gymnasieprogram återigen ska ge grundläggande behörighet till högskolestudier.

2012/13:Ub442 av Marie Nordén m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om körkortsutbildning i skolan.

2012/13:Ub455 av Tina Ehn m.fl. (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de estetiska ämnena ges ett obligatoriskt utrymme i gymnasieskolan.

2012/13:Ub463 av Jabar Amin (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla gymnasieutbildningar ska ge grundläggande högskolebehörighet utan aktivt sökande från eleverna.

2012/13:Ub477 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att yrkesprogrammen ska ge grundläggande högskolebehörighet.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge arbetsmarknadens parter större inflytande över kursplaner och mål för den yrkesförberedande delen av utbildningen på yrkesprogrammen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att höja kvaliteten på de praktikperioder eleverna på yrkesprogrammen genomgår under sin utbildning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge programråden ett utökat mandat att styra över etableringen av nya yrkesprogram.

2012/13:Ub489 av Sven Britton m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett förslag om utbildningsgaranti för unga arbetslösa bör utformas och genomföras.

2012/13:Ub494 av Ibrahim Baylan m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra eleverna rustade för att möta framtiden.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla gymnasieprogram ska leda till grundläggande behörighet i högskolan.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att motverka avhopp från gymnasieskolan.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla gymnasieprogram ska vara treåriga.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kvaliteten i lärlingsutbildningen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att resurser ska fördelas till gymnasieskolor efter elevernas förutsättningar och behov.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med en utvärdering av kostnaderna efter det första året med Gy 2011.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en modern och likvärdig gymnasieexamen.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utmaningar för duktiga elever.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jämställdhet i gymnasieskolan.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om framtidskompetenser.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bättre studie- och karriärvägledning i gymnasieskolan.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att estetisk verksamhet ska vara ett gymnasiegemensamt ämne.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behörighetskrav till gymnasieskolans nationella program.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om övergång till högskola och komvux.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elevhälsa.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mobbning och kränkande behandling.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elevers organisering och elevmajoritet i lokala styrelser.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om registerkontroll av personal i gymnasieskolan.

2012/13:Ub504 av Jennie Nilsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skolan som en väg till arbetslivet.